

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

факультет здоров'я людини
кафедра психології та соціології

М. В. Лебедь

Кваліфікаційна робота
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО КУРСУ В
УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

2023

**СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Факультет здоров'я людини

(повне найменування інституту, факультету)

Кафедра психології та соціології

(повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр

(бакалавр, спеціаліст, магістр)

спеціальності 053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма «Психологія»

на тему: «Соціально-психологічні особливості мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану»

Виконав: здобувач вищої освіти групи ПС-19д

Лебедь М.В.

Керівник: ст.викл.

Пелешенко О.В.

Завідувачка кафедри психології та соціології:

д. психол. н., проф.

Бохонкова Ю.О.

Рецензент: д. психол.н., проф., професорка кафедри

психології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький

державний педагогічний університет

імені Григорія Сковороди»

Волженцева І. В.

Нормо-контроль:

д. психол. н., проф.

Лосієвська О.Г.

2023

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет _____ здоров'я людини _____
Кафедра _____ психології та соціології _____
Освітньо-кваліфікаційний рівень _____ бакалавр _____
(бакалавр, спеціаліст, магістр)
Спеціальність _____ 053 Психологія _____
(шифр і назва)
Освітня програма _____ «Психологія» _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувачка кафедри
психології та соціології
Бохонкова Ю.О.**

“26” травня 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЛЕБЕДЯ МАКСИМА ВОЛОДИМИРОВИЧА**

1. Тема роботи: «Соціально-психологічні особливості мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану».

Керівник роботи: Пелешенко О. В. ст. викл., затверджена наказом по університету від «22» лютого 2023 року, № 11/15.17

2. Строк подання студентом роботи 14 червня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи: обсяг роботи – 133 сторінки (1,5 інтервал, 14 шрифт з дотриманням відповідного формату), список використаної літератури оформлюється згідно з бібліографічними нормами Ф-23.

4. Перелік питань, які потрібно розробити: проаналізувати наукові джерела із зазначеної проблематики; підібрати діагностичний інструментарій згідно проблеми дослідження та провести дослідження; за допомогою методів математичної статистики обробити отримані результати; на основі результатів проведеного констатувального експерименту розробити практичні рекомендації щодо проблеми дослідження.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки (гістограми, діаграми)

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Пелешенко О. В. – ст. викл. кафедри психології та соціології	29.05.2023 р.	03.06.2023 р.
2.	Пелешенко О. В. – ст. викл. кафедри психології та соціології	04.06.2023 р.	11.06.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 26.05.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проектування	Строк виконання етапів	Примітка
1	Визначення проблеми, завдань дослідження та розроблення плану кваліфікаційної роботи.	29.05.2023 р. – 30.05.2023 р.	
2	Аналіз літератури за проблемою. Робота над теоретичною частиною дослідження.	31.05.2023 р. – 03.06.2023 р.	
3	Підбір діагностичного інструментарію та проведення констатувального експерименту.	04.06.2023 р. – 06.06.2023 р.	
4	Узагальнення результатів констатувального експерименту та їх графічна презентація.	07.06.2023 р. – 08.06.2023 р.	
5	Розробка практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення навчальної мотивації у здобувачів вищої освіти першого курсу.	09.06.2023 р. – 11.06.2023 р.	
6	Підготовка кваліфікаційної роботи до захисту.	12.06.2023 р. – 13.06.2023 р.	
7	Представлення роботи на зовнішню рецензію.	14.06.2023 р. – 15.06.2023 р.	
8	Перевірка роботи на академічний плагіат.	16.06.2023 р. – 18.06.2023 р.	
9	Захист роботи.	19, 20, 21.06.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

Лєбєдь М. В.

Керівник роботи: ст. викл.

Пелешенко О. В.

РЕФЕРАТ

Текст – 86 с., рис. – 14 , табл. – 8 , додатків – 8 , літератури – 63 дж.

У кваліфікаційній роботі представлено аналіз проблеми дослідження у науковій психологічній літературі.

Проведено аналіз та підібрано психодіагностичні методики, спрямовані на дослідження психологічних особливостей мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти гуманітарного профілю. Проведено констатувальний експеримент та зроблено психологічний та статистичний аналіз його результатів. Розроблено практичні рекомендації, щодо психологічних особливостей формування мотивації навчальної діяльності у здобувачів I курсу в умовах воєнного стану.

Ключові слова: НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ, МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ, ВНУТРІШНЯ МОТИВАЦІЯ, ЗОВНІШНЯ МОТИВАЦІЯ, НАВЧАЛЬНИЙ МОТИВ, НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ВИЩА ОСВІТА, КОНСТАНТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ, ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	11
1.1. Дослідження проблематики мотивації у сучасному українському та зарубіжному науковому дискурсі.....	11
1.2. Соціальна ситуація розвитку особистості в юнацькому віці.....	17
1.3. Фактори впливу на мотиваційну сферу особистості у юнацькому віці та особливості її прояву.....	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	31
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ЗДОБУВАЧІВ 1 КУРСУ.....	33
2.1. Соціально-психологічні особливості мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану	33
2.2. Дослідження соціально-психологічних особливостей мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану	40
2.3. Психологічний та статистичний аналіз результатів констатувального експерименту	45
2.4. Практичні рекомендації щодо посилення мотивації до навчальної діяльності у закладах вищої освіти в умовах війни.....	59
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	71
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	77
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Суспільство у сукупності із представниками уряду несе відповідальність за виховання та навчання молоді, яка у майбутньому забезпечуватиме розвиток держави, її відновлення та захист. Суспільство повинно переконатися, що сучасні молоді люди добре оснащені, щоб протистояти головним викликам нашого суспільства, забезпечувати сталий розвиток і глобальне здоров'я або ефективно боротися з поширенням дезінформації. У швидко мінливому світі опанування основних навчальних дисциплін є ключовим у цьому відношенні. Здатність аналізувати, застосовувати науковий спосіб мислення, розуміти взаємозв'язок природи та світу, створеного людиною, критично дивитися на достовірність інформації – все це необхідні компетенції для кожного в сучасному світі. Соціально-економічне становище здобувачів освіти продовжує впливати на їх успішність і ризик поганої успішності може бути значним, що ще більше посилилося через негативні впливи військового стану. Власне загострення російсько-української війни внаслідок широкомасштабності воєнних дій та безпрецедентності завданих збитків та руйнувань, у тому числі освітнім закладам та домівкам здобувачів освіти, ускладнюють сьогодні навчальну діяльність, а в окремих випадках унеможливають якісну організацію навчального процесу. Сьогодні значна частка здобувачів освіти в Україні не отримує необхідного рівня навчальних послуг, що зумовлює подальше зниження їх мотивації до навчання. Крім цього, психологічний стан юнаків, які змушені були у 2022-2023 навчальному році навчатися між ракетними обстрілами, в бомбосховищах та в умовах дефіциту енергії теж не створює необхідної мотиваційної підтримки.

У той же час мета майбутньої України у період відновлення від наслідків нищівної війни після перемоги повинна бути сфокусована на

побудові освітнього простору європейського зразку (в умовах загального курсу євроінтеграції), де всі молоді люди отримають якісну освіту, набудуть належного рівня знань, навичок і компетенцій і матимуть можливість повною мірою розвинути свій потенціал.

Загалом мотивація є одним із найважливіших факторів досягнення успіху у вивченні будь-якого предмету, особливо у юнацькому віці. Багато здобувачів освіти підходять до навчання на основі академічних обов'язків, сімейних вимог, вимог обраної майбутньої роботи тощо. Ці невнутрішні мотиви роблять навчання більш важким, розчаровуючим і неприємним досвідом як для здобувачів освіти, так і для вчителів.

Тому важливою сьогодні стає проблематика пошуку практичних інструментів, які дозволять ефективно посилити мотивацію здобувачів освіти та підвищити успішність, особливо у прифронтових територіях, які найбільше потерпають від російських агресорів. Тому обрана тема сьогодні є актуальною та потребує всебічного дослідження.

Об'єкт дослідження – мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу.

Предмет дослідження – соціально-психологічні особливості мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості мотивації навчальної діяльності сучасних першокурсників в умовах військового стану.

Для досягнення поставленої мети встановлені наступні **завдання:**

1. Вивчити наукову літературу з проблеми дослідження.
2. Дослідити соціально-психологічну характеристику особливостей мотивації навчальної діяльності у здобувачів вищої освіти I курсу в умовах військового стану.

3. Провести психологічний та статистичний аналіз результатів констатувального експерименту.

4. На основі результатів констатувального експерименту розробити практичні рекомендації щодо формування мотивації навчальної діяльності у здобувачів вищої освіти I курсу в умовах військового стану.

Теоретико-методологічну основу дослідження. У науковій спільноті навички мотивації здобувачів освіти повинні розглядатися як центральні для ефективного навчання. Адже у цьому віці здобувачі освіти здійснюють поступовий перехід від зовнішньої мотивації до більш внутрішньої та автономної мотивації. Цей підхід ґрунтується на одній із найновіших і добре відомих теорій мотивації: теорії самовизначення. Розробкою теорією самовизначення займалися багато дослідників в психологічній літературі, ця теорія представлена роботами як зарубіжних (Е. Берн, А. Маслоу, Ф. Парсонс, Д. Сьюпер, Д. Тідеман тощо), так і українських (І. Бех, Л. Долинська, Г. Костюк, І. Маноха, Н. Побірченко тощо) дослідників.

Для комплексного дослідження впливу мотиваційної сфери здобувачів вищої освіти I курсу на навчання і розв'язання поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз наукової літератури з проблеми мотивації до навчання здобувачів вищої освіти;

– *емпіричні*: спостереження, констатувальний експеримент, психологічне тестування для виявлення мотивації до навчання здобувачів вищої освіти («Методика діагностики мотивів учбової діяльності» М.Алексєєвої.; «Тест-опитувальник мотивації досягнення» А. Меграбяна; «Опитувальник спрямованості учбової мотивації» Т.Д. Дубовицької; «Методика вивчення мотивів навчальної діяльності» Б.Пашнев);

– *методи математичної обробки даних з їх подальшою інтерпретацією та змістовним узагальненням.*

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні теоретичних знань з проблеми дослідження мотивації навчальної діяльності особистості здобувачів вищої освіти I курсу в умовах військового стану.

Практичне значення отриманих результатів полягає у психологічній діагностиці наявності навчальної мотивації у здобувачів вищої освіти; розроблені практичних рекомендацій щодо формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти, що можуть бути використані у психологічній та психокорекційній діяльності психологів та у якості самостійної роботи над собою здобувачів вищої освіти.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ

1.1. Дослідження проблематики мотивації у сучасному українському та зарубіжному науковому дискурсі

Поняття мотивації пронизує наше професійне та особисте життя, навчальну діяльність. Для пояснення людської мотивації було запропоновано безліч теорій [53]. Хоча кожна проливає світло на конкретні аспекти мотивації, кожна уникає пояснення аспектів, розкритих в інших теоріях. Різноманітність теорій створює плутанину, оскільки більшість з них мають області концептуального збігу та розбіжності, і багато хто використовує своєрідний словник, використовуючи різні слова для того самого поняття та одну дефініцію для різних понять [45]. Незважаючи на те, що визначення різних теорій мотивації формує певні заперечення, кожна сучасна теорія, тим не менш, пропонує унікальну перспективу з потенційно новими ідеями та чіткими наслідками для практики та майбутніх досліджень [29].

В. О. Климчук у процесі виконаного аналізу масиву сучасних вітчизняних і закордонних наукових і прикладних текстів із психології мотивації виділив три домінуючих дискурси, яким відповідає ряд базисних теорій:

1) дискурс «автентичності» (теорія самоактуалізації А. Маслоу, теорія самодетермінації Е. Дісі, Р. Раяна), дискурс «оцінювання» (теорія загальних очікувань В. Врума, Дж. Кемпбелла, теорія справедливості Дж. Адамса, теорія постановки цілей Е. Лока),

2) дискурс «експансії» (теорія мотивації досягнення, теорії владної та афіліативної мотивації, Д. МакКлеланд, Дж. Верроф, Д. Вінтер, Н. Бішоф, С. Ксьонзскі, А. Меграбян),

3) дискурс «конструювання» («стосункова» теорія мотивації Ж. Ньюттена, соціальноконструкціоністські моделі мотивації Е. Сіван, Д. Хіккі, реверсивна теорія мотивації М. Аптера, соціокультурні теорії мотивації, розроблені у руслі ідей Л.С. Виготського, інтеракційна концепція владної мотивації В.О. Васютинського, нелінійна модель мотиваційної сфери особистості В.О. Бодрова, Г.В. Ложкіна, О.М. Плюща, концепція Ж.П. Вірної) [9, с. 84].

За визначенням В. В. Завірюха проблема мотивації, мотивів поведінки та діяльності є однією із найважливіших у психології. Мотивація, будучи стрижнем психології особистості, обумовлює особливості і поведінки, і діяльності особистості. Будь-яка діяльність здійснюється внаслідок якогось внутрішнього імпульсу (потреби) і заради деякої зовнішньої стосовно неї цінності. Ці відношення утворюють два полюси мотиваційної системи. Основним методологічним принципом, що визначає дослідження мотиваційної сфери особистості, є положення про єдність динамічної (енергетичної) і змістовно-значеннєвої сторін мотивації [8].

Н. І. Бурмас, Л. А. Бойко, І. Р. Бекус, М. В. Кирилів до поняття «мотивація» відносять цілий комплекс аспектів, під якими розуміється система спонукань: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, мотиваційні установки (диспрозії), ідеали. На думку авторів, мотивація – опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом. Головною характеристикою мотиваційної сфери є ієрархія мотивів, що дозволяє виявити особистісний зміст діяльності для будь-якої людини [2].

Щодо типів мотивації, то Б. Саудерс виділяє чотири різні типи [56]:

1) Зовнішня мотивація. Цілі значною мірою залежать від зовнішніх обставин і не досягнуться без певної винагороди чи запобігання негативному результату. Наприклад, особа, яка виконує додаткові години на своїй щоденній роботі лише для отримання більшої зарплати.

2) Інтроєктована мотивація. Цілі характеризуються самооцінкою або мотивацією на основі его, що відображає потребу підтримувати певну самооцінку. Наприклад, працівник у наведеному вище прикладі довше залишається в офісі, тому керівник і колеги сприймають його як «працьовитого працівника».

3) Виявлена мотивація. Дії, необхідні для досягнення мети, сприймаються як особистісно важливі та значимі, а особисті цінності є основними рушійними силами досягнення мети. Наприклад, працівник додає додаткові години, тому що його особисті цінності відповідають меті проекту, над яким вони працюють.

4) Внутрішня мотивація. Коли поведінка керується внутрішньою мотивацією, індивід прагне до цієї мети через насолоду або стимулювання, які забезпечує ця мета. Хоча може бути багато вагомих причин для досягнення мети, основною причиною є просто інтерес до самого досвіду досягнення мети. Наприклад, працівник проводить більше часу на своїй роботі, тому що він отримує задоволення та заряджається енергією. Цілі, які керуються визначеною або внутрішньою мотивацією, можна вважати самоузгодженими. Ціль, яка встановлюється самостійно, цінується особисто, або процес досягнення мети приносить задоволення та відповідає інтересам. Самоузгоджені цілі асоціюються з вищим рівнем добробуту, покращеним позитивним настроєм і вищим рівнем задоволеності життям порівняно з несамоузгодженими цілями [56].

У дослідженні Д. Кук та Р. Ентоні узагальнено п'ять сучасних теорій про мотивацію до навчання [29], які найбільш присутні у останніх оглядах

психологічних аспектів проблематики мотивації у науковому дискурсі [53; 37; 54; 35].

Тож, основними сучасними теоріями мотивації є:

- 1) АТ – теорія атрибуції;
- 2) EVT – теорія очікуваної вартості;
- 3) GOT – теорія цільової орієнтації;
- 4) SCT – соціально-когнітивна теорія;
- 5) SDT – теорія самовизначення [29].

Теорія атрибуції пояснює мотиваційну поведінку через створення атрибуції для результатів. Головна думка даної теорії полягає у тому, що після події здобувачі освіти створюють підсвідомі причинно-наслідкові пояснення (атрибуції) для результатів. Атрибуції відрізняються за локусом, стабільністю та керованістю. Вони впливають на емоції, які, у свою чергу, стимулюють виконання майбутніх завдань. Ключові поняття:

- Локус вказує на те, чи є причина внутрішньою чи зовнішньою для індивіда.
- Стабільність означає, чи причина фіксована чи ймовірно зміниться.
- Керованість означає, чи знаходиться причина в межах або поза контролем людини [29].

Порівняно з іншими теоріями, у теорії атрибуції принцип, що емоція опосередковує цінність завдання, відрізняє АТ від класичної EVT. Неявні атрибуції щодо стабільності здібностей є центральними для GOT. Атрибуції є фундаментальними для саморегуляції, як сформульовано в SCT.

Сучасні дослідники даної теорії – це Б. Вейнер [59] та О.М. Гуцан [7]

Теорія очікуваної вартості сприймає мотивацію з огляду на її функцію очікування успіху та усвідомлення цінності. Головною тезою є те, що мотивація є функцією очікування успіху та усвідомленої цінності. Ключові поняття теорії включають:

– Очікування успіху – це ступінь віри людей, що вони досягнуть успіху, якщо спробують.

– Цінність завдання – це ступінь, до якого люди сприймають особисту важливість, цінність або внутрішній інтерес до виконання завдання.

При цьому необхідно констатувати, що концепції очікуваного успіху та цінності повторюються в багатьох інших теоріях [29]. Сучасні дослідники: Дж. С. Еклс [34], А. Вігфілд [60], В. О. Климчук [9].

Головною думкою соціально-когнітивної теорії мотивації є те, що навчання та продуктивність людини є результатом спільної взаємодії між особистими, поведінковими факторами та факторами середовища. Переконавання в самоефективності є основними рушійними силами мотивованих дій. Ключові поняття теорії:

– Самоефективність – це суб'єктивне судження про здатність людини навчатися або працювати на певному рівні.

– Очікування результатів відносяться до переконання, що певні результати будуть результатом певних дій.

– Саморегуляція — це циклічний процес, у якому люди використовують власноруч створений зворотний зв'язок щодо свого навчання чи продуктивності, щоб керувати досягненням особистих цілей [29].

Порівняно із іншими теоріями, у соціально-когнітивній теорії мотивації самоефективність подібна до багатьох конструктів очікуваного успіху, але, як правило, більше залежить від завдання, контексту та цілі. Сучасні дослідники даної теорії – це А. Бандура [24], Д. Шунк [53; 52], Б. Циммерман [63; 62], В. Климчук [11].

За теорією цільової орієнтації мотивація стимулює інтерес і глибоке навчання, тоді як цілі продуктивності пов'язані з кращими оцінками, натомість цілі щодо уникнення ефетивності пов'язані з менш сприятливими результатами. А головною тезою теорії є те, що здобувачі освіти, як правило,

беруть участь у виконанні завдань, турбуючись про те, щоб засвоїти зміст (мета опанування), зробити краще за інших (мета підходу до продуктивності) або уникнути невдач (ціль до уникнення продуктивності). Схоже, що цілі майстерності стимулюють інтерес і глибоке навчання, тоді як цілі продуктивності пов'язані з кращими оцінками. Цілі щодо уникнення ефективності пов'язані з менш сприятливими результатами.

Ключові поняття теорії містять наступні аспекти:

– Орієнтація на майстерність означає зосередженість на тому, щоб стати розумнішими або кращими; вона виникає внаслідок «поступового» мислення, що розвивається (здатність податлива, ситуації контрольовані).

– Орієнтація на ефективність означає зосередженість на тому, щоб виглядати розумним і не виглядати дурним; це виникає з сприйняття «сутності» навчання (здібності фіксовані, ситуації менш контрольовані) [29].

Порівняно із іншими теоріями, на відміну від АТ, у цій теорії переконання щодо керованості відрізняються залежно від людини (тобто не є фіксованою властивістю події чи здобувача освіти). Сучасні дослідники: С. Двек [33; 32], С. Еймс [23], А. Елліот [36], Ж. Гарацкевич [38], О. М. Коропецька [12].

За теорією самовизначення важливими аспектами мотивації є внутрішня мотивація та автономія. Головна думка теорії – внутрішня мотивація спонукає людей діяти виключно для задоволення своєї цікавості або бажання опанувати певні знання. Усі інші дії спонукаються зовнішньою мотивацією, яка обумовлена соціальними цінностями. Зовнішньо мотивовані дії можуть стати самовизначеними, коли цінності стають інтегрованими та інтерналізованими. Внутрішня та інтерналізована мотивація сприяє почуттю компетентності, автономії та спорідненості. Теорія має наступні ключові поняття:

– Автономія означає можливість контролювати свої дії.

- Компетентність відноситься до усвідомленої здатності оволодівати та досягати.
- Спорідненість означає почуття приналежності до інших, з якими вони хотіли б відчувати зв'язок.
- Порівняння з іншими теоріями.
- SDT робить унікальний акцент на автономії, виборі та людських стосунках [29].

Сучасні дослідники теорії самовизначення: Е. Дечі [31], Р. Райан [51], І. Приходько [17]

Таким чином, мотивація – це процес; вона спрямована на мету; і це стосується як початку, так і продовження діяльності, спрямованої на досягнення цієї мети. У мотивації навчання виділяють п'ять основних теорій: АТ – теорія атрибуції; EVT – теорія очікуваної вартості; GOT – теорія цільової орієнтації; SCT – соціально-когнітивна теорія; SDT – теорія самовизначення.

1.2. Соціальна ситуація розвитку особистості в юнацькому віці

Детальне дослідження юнацького вікового періоду виявляє найбільш інтенсивний інтелектуальний, моральний і комунікабельний розвиток у юнаків шляхом впливу соціального середовища і, передусім, процесів самовиховання та самоудосконалення власної особистості. Так, у цьому віці виявляються такі примітні особливості особистісного розвитку (рис. 1.1):

Основне протиріччя ранньої юності – це оцінка своїх можливостей та здібностей та відсутність коштів для їх реалізації. Для юнаків значима довжина життєвої перспективи (хронологічна віддаленість майбутніх обставин). Їх реалізм (бачення різниці між реальністю та фантазією) зовсім недостатній, а розчленування майбутнього на послідовні етапи

(диференціація перспектив) є неясною.

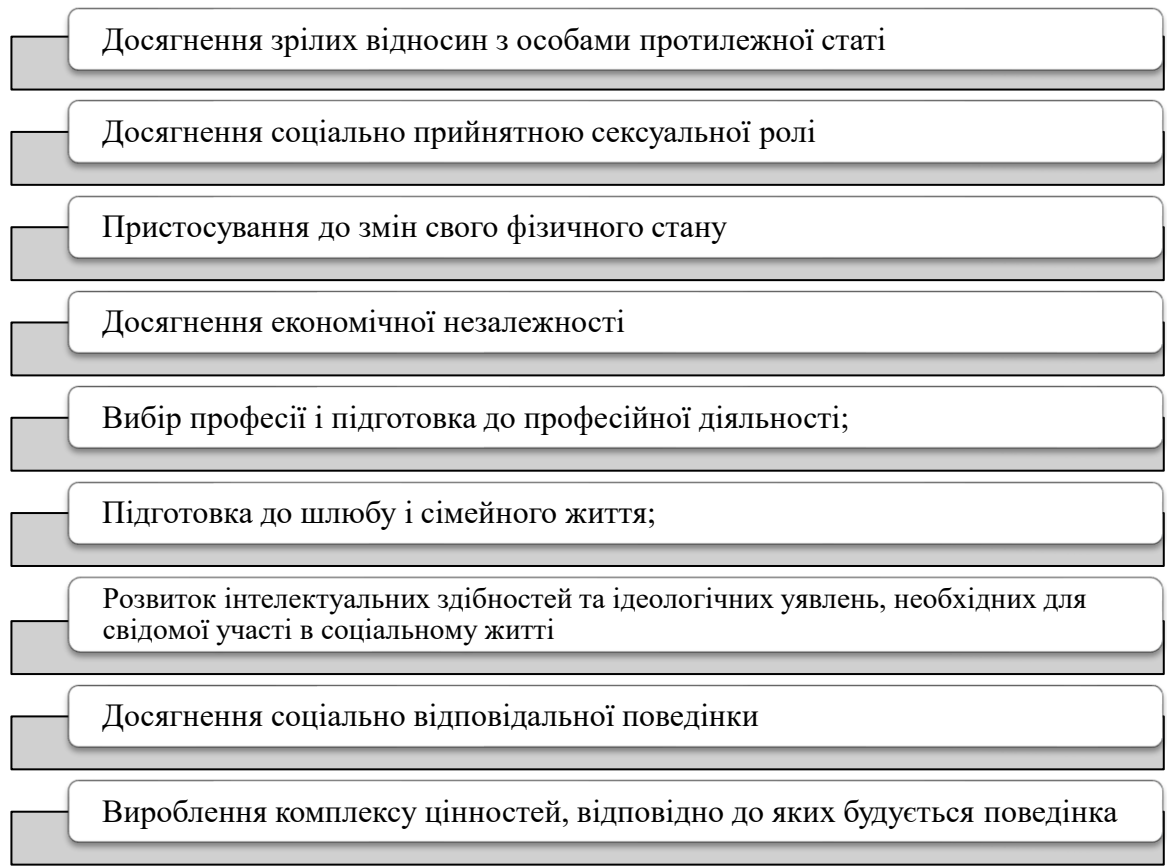

Рис. 1.1. Особливості особистісного розвитку в юнацькому віці

Джерело: складено автором за [6]

Особливості вікової кризи юнацького періоду: феноменологія кризи цього віку полягає у розбіжності ідеальних уявлень про життя та дійсність; особливий момент розвитку – криза ідентичності, коли вразливість та потенціал особистості розвиваються однаково динамічно; усвідомлення власної індивідуальності часто викликає відчуття самотності; у цьому віці починається формування справжнього авторства у визначенні та реалізації власного погляду на життя та індивідуального способу життя; формування реальних життєвих планів стає індикатором виходу із кризи [6].

В. М. Поліщук, аналізуючи кризу 17 років, описує її позитивні та негативні симптоми залежно від гендерної диференціації. Типовий симптомокомплекс 17-річної кризи у дівчат проявляється у прагненні до самостійності, прагненні до ролі дорослого, гордості за свої досягнення, здатності до співпереживання, відкритості. Негативні симптоми:

дратівливість, хитрість, індивідуалізм, пристосовність, негативізм, зарозумілість, лінь. У хлопчиків позитивними симптомами є: прагнення до самостійності, гордість за власні досягнення, прагнення до ролі дорослого, впертість як наполегливість, здатність до співпраці, а негативними симптомами – злослів'я, індивідуалізм, дратівливість, впертість як непослух, негативізм, лінь [15].

У юності відбувається хворобливе розставання з ідеєю особистого безсмертя, гостро та неоднозначно звучить тема смерті. Часто саме усвідомлення неминучості смерті спонукає до серйозних роздумів про сенс життя. Рання юність пов'язана з морально-особистісним (ким бути?), екзистенційним (у чому сенс життя?) та професійним (ким бути?) вибором, які взаємопов'язані та здійснюються одночасно. Таким чином, криза ідентичності протікає на тлі екзистенційної кризи. Вікові особливості розвитку особистості в юнацькому періоді припускають також активність моральної самосвідомості шляхом самовиховання і самовдосконалення. Молодь в цьому віці намагається визначитися з прийняттям моральних зразків поведінки, враховуючи досвід дорослих, однолітків і робить спроби самостійного морального вибору. Активність моральної самосвідомості і самовизначення в моральних (етичних) уподобання часто домінують у цьому віковому періоді [6].

Проявляється активність рівня раціоналізму, розумного погляду на моральні проблеми, що виражається в знаннях, розумінні та дотримання етичних норм. Юнаки більше віддають перевагу стриманості в поведінці, глибше розуміють моральний принцип порядності, бачать моральний сенс, щоб приносити користь як можна більшому числу людей. Вони проявляють інтерес до етичних проблем у розумінні таких моральних категорій, як честь, життєві цілі – щастя, обов'язок, любов і дружба, особистісних і суспільних відносин між людьми. Юнаки в цьому віці досить педантичні в питаннях дружби й любові – виявляють тактовність, розуміння, чуттєвість тощо [1].

Загалом життєва криза юнацького віку є важливим етапом в процесі характероутворення на шляху досягнення особистісної зрілості. В залежності від конструктивності розв'язання кризи відбувається або гармонізація, або дисгармонізація характеру людини. Ступінь гармонійності характеру юнаків та дівчат зумовлена взаємозв'язком особистості й культури, у якій вона формується. Тобто, процес характероутворення молоді зумовлений впливом соціокультурних та психологічних факторів [14, с. 87].

Інтелектуальний розвиток характеризується активністю розумових пізнавальних механізмів, пов'язаних з продуктивністю мислення і ефективністю застосування таких операцій, як аналіз, синтез, теоретичне узагальнення, абстрагування, порівняння і умовивід. Слід виділити схильність у молоді до словесно-логічного, самостійного і критичного мислення, що виражається в послідовних теоретичних міркуваннях, наявності та пошуку власної думки і прийнятті рішення в певних створених ситуаціях і у виборі доцільного і значимого. Виявляється інтелектуалізація всіх пізнавальних процесів, що визначають активність довільних психічних процесів в механізмах сприйняття, уваги і пам'яті, де збільшується можливість кількості цілісного засвоєння предметів, концентрованість і переключення зосередженості на необхідних об'єктах і явищах, продуктивність опосередкованого запам'ятовування, відзначається найвища швидкість застосування оперативного виду пам'яті. Формується склад мислення, який характеризує професійну спрямованість, пов'язану з вибором і пошуком майбутньої професії. Відбувається підвищення рівня раціонального усвідомлення, яке проявляється в активності довільних процесів пізнавальних механізмів сприйняття, уваги, мислення, пам'яті, вольових зусиль, сильних типів темпераменту, екстравертних рис характеру, розумових здібностей. Інтелектуальний розвиток в цьому віці проявляється формуванням наукових понять і різноманітних форм розумової дії. Молоді люди володіють певним прийомом логічних операцій, активністю словесно-

логічного, абстрактного мислення. Виявляється прагнення до пошуку здорового глузду, проявляють раціональну інтуїцію та кмітливість у вирішенні складних проблемних питань [19].

Із наведеного можемо відзначити, що в юнацькому віці можна відзначити такі відмітні напрямки особистісного розвитку: психодинамічні, які пояснюють поведінку головним чином в термінах емоцій, потягів та інших позараціональних компонентів психіки; когнітивістського або когнітивно-генетичні, які віддають перевагу розвитку пізнавальних здібностей та інтелекту; особистісні, у центрі уваги яких стоїть розвиток особистості в цілому (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Психологічні напрямки розвитку особистості у юнацькому віці

Джерело: складено автором за [15; 6; 1; 19]

Формування український підлітків та юнаків сьогодні відбувається на фоні активної фази війни. Під час війни діти переживають два типи травмуючих подій: несподівані події, що травмують, і довготривалі несприятливі події, які призводять до контрпродуктивних копінг-стратегій. В результаті діти страждають від таких проблем, як тривожний розлад, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, дисоціативні розлади (добровільна соціальна ізоляція, деперсоналізація, дереалізація, небажання розмовляти, кататонічний синдром) значно частіше, ніж їхні однолітки без

досвіду. знаходження на війні, поведінкові розлади (включаючи агресію, антигромадську та кримінальну поведінку, схильність до насильства) і більш схильні до зловживання алкоголем та наркотиками [4]. Як зазначають П. Джоші та Д. О'Доннелл, психічні розлади насправді є «нормальною реакцією на аномальні події» [40, с. 288]. Таким чином, довгостроковий вплив насильства на дітей збільшує ризик розвитку багатьох і часто тривалих форм фізичної, психологічної та соціальної дезадаптації.

С. Мурті та Р. Лакшмінараяна проаналізували існуючі дослідження психічного здоров'я дітей, проведені в таких зонах збройних конфліктів, як Афганістан, Балкани, Камбоджа, Чечня, Ірак, Ізраїль, Ліван, Палестина, Руанда, Шрі-Ланка, і дійшли висновку, що психологічна травма, викликана війною, надає довгостроковий вплив на психіку дітей: чим триваліший конфлікт, тим важчі симптоми [46].

За визначенням Б. Нурені, війна в Україні піддала сотні тисяч дітей у країні травматичним подіям, які поставили їх під загрозу довгострокових проблем із психічним здоров'ям [47].

Таким чином, у юнаків відбувається найбільш інтенсивний інтелектуальний, моральний і комунікабельний розвиток у юнаків шляхом впливу соціального середовища і, передусім, процесів самовиховання та самоудосконалення власної особистості. Війна в Україні піддала сотні тисяч дітей у країні травматичним подіям, які поставили їх під загрозу довгострокових проблем із психічним здоров'ям.

1.3. Фактори впливу на мотиваційну сферу особистості у юнацькому віці та особливості її прояву

Юнацький вік не менш складний та відповідальний з погляду формування мотиваційної сфери особистості. У різних людей та соціальних верств соматичне, психічне та соціальне «дозрівання» відбувається в різний час і має суттєві вікові та статеві відмінності. Тому в сучасній науковій літературі межі підліткового та юнацького віку часто дуже розмиті, що ускладнює вивчення особливостей мотиваційної сфери у юнацтві. Цей віковий період іноді називають ранньою юністю та визначають як період від 15 до 21 року. Юнацький вік є продовженням початку дорослого життя, але, на відміну від підліткового періоду, посилена активним фізіологічним дозріванням, юність – це, передусім, перехід до соціальної зрілості. Перехід від підліткового до юнацького періоду пов'язаний, перш за все, зі значною зміною внутрішньої позиції, коли самовизначення та вибір подальшого життєвого шляху орієнтує всі внутрішні сили та почуття на майбутнє. Визначення своєї ідентичності стає головною орієнтацією особистості та забезпечує за сприятливих умов адекватний вибір професії. Усі події сьогодення починають оцінюватися юнаком із позицій майбутнього сенсу його життя [18].

Мотивом на цьому етапі розвитку є, зазвичай, усвідомлена потреба. Статеве дозрівання повністю завершується у підлітковому віці, настає фізіологічна зрілість, всі основні новоутворення сформовуються вже у підлітковому віці, тому суттєво змінюються потреби, інтереси, мотиви. На тлі статевого дозрівання юнацька сексуальність набуває нових властивостей, відмінних як від підліткової сексуальності, так і від дорослої сексуальності. Завершення розвитку певних біологічних механізмів створює передумови для формування нових пізнавальних та соціальних потреб, які проявляються в прагненні реалізувати себе як особистість у нових соціальних умовах.

Формування індивідуальності особистості у цей період каталізується подальшим розвитком логічного мислення. Завдяки розвитку інтелекту формується індивідуальний стиль мисленнєвої діяльності. Це, у свою чергу, дозволяє реально оцінити співвідношення між реальним і потенційно можливим. Тому у цей час бурхливо розвиваються процеси на системному рівні організації мотиваційної сфери, основними системоутворюючими чинниками котрих є механізми формування цінностей, ідеалів і смислових зв'язків, і навіть системна організація мотиваційних механізмів. Формування нового образу світу та уявлень про інші, нові вміння оцінювати себе та свої дії поступово переводить світоглядні позиції з егоцентричної системи на соціально-центричну. При цьому мотиваційні компоненти забезпечують формування спеціальних здібностей:

- кристалізація основних моральних критеріїв співіснування;
- спроба використовувати одні й самі вимоги до інших і себе;
- орієнтація своєї діяльності не на тимчасовий результат, а на кінцевий результат та шляхи його досягнення;
- формування почуття тотожності із собою у часі та перспективі;
- здатність бачити та враховувати потреби інших [18].

Побудова близького реальності образу світу вимагає кардинального зміни всіх життєвих планів особистості. Формування структури життєвого плану передбачає відповіді на такі основні питання: ким бути, як і що цього необхідно виконати.

У юнацькому віці мотивація сприяє виникненню навчальної ініціативи та любові до навчання, спонукає його діяти з максимальною енергією у різних навчальних ситуаціях. Навчальна мотивація – це загальна назва процесів, методів, засобів спонукання здобувачів освіти до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння знань, що залежить від рівня сформованості у юнаків навчальної мотивації; це бажання вчитися. Оскільки особистісно орієнтоване навчання ґрунтується на передумові, що учень

засвоює лише особистісно значущі поняття, проблема формування навчальної мотивації сьогодні є дуже актуальною. Особливості формування позитивної мотивації як чинника успішності навчальної діяльності юнаків має враховувати кожен вчитель, якщо хоче працювати відповідно до нової філософії освіти, що розглядає здобувача освіти як суб'єкта навчального процесу. Розрізняють поняття внутрішньої та зовнішньої навчальної мотивації. Зовнішня – характеризується навчальним стимулом, тобто засобом, що спонукає здобувачів освіти до підвищеної активності, своєрідним зовнішнім поштовхом, а внутрішня – є усвідомленим внутрішнім спонуканням до дії. Зовнішня мотивація заснована на таких методах: заохочення, покарання, похвала, нав'язування мети, ситуація змагання, встановлення терміну дії, тобто спонукання до дії без усвідомленого бажання здобувача освіти. Внутрішня мотивація передбачає потребу в інформації та активності, підвищену впевненість та незалежність від зовнішніх факторів, прагнення до майстерності, бажання бути кращим. Отже, можна дійти невтішного висновку, що внутрішня мотивація краще застосовна для успішного навчання і вона формує здібності, необхідні у подальшому навчанні і житті [5].

У цьому віці виникають нові мотиви для навчання:

- бажання бути освіченим,
- бажання в майбутньому влаштуватися на роботу,
- бажання отримати подальшу освіту,
- прагнення самоствердження і самовдосконалення
- потреба виконувати вимоги батьків [20].

Тому здобувача освіти мотивує до навчання не один мотив, а ряд різних за властивостями мотивів, кожен із яких діє у взаємодії із іншими, утворюючи певну ієрархічну структуру. На основі прийнятого в психологічній науці поділу мотивів навчання на внутрішні та зовнішні, які орієнтовані на соціальне схвалення та інші зовнішні фактори, у структурі

мотиваційної сфери юнаків щодо навчання, розрізняють наступні мотиви (рис. 1.3).

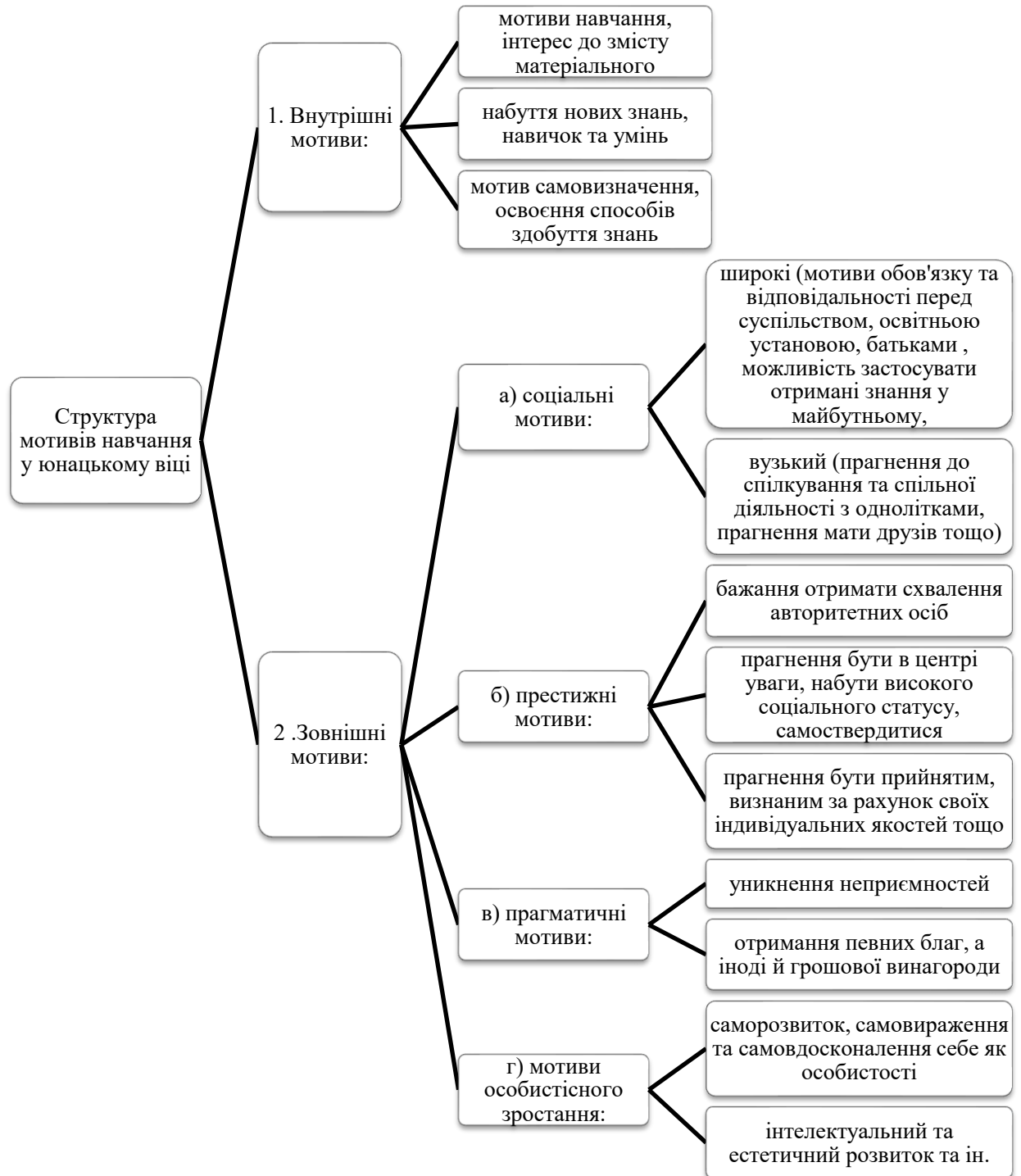

Рис. 1.3. Структура мотивів навчання у юнацькому віці

Джерело: складено автором за [20].

Залежно від співвідношення цих мотивів, можна назвати п'ять рівнів сформованості навчальної мотивації:

1) високий рівень навчальної мотивації пов'язані з переважанням внутрішньої мотивації над зовнішньої разом із досить високим рівнем розвитку широких соціальних мотивів і мотивів особистісного зростання; у таких юнаків розвинений пізнавальний мотив, прагнення найбільш успішно виконувати всі навчальні завдання, їм властива висока пізнавальна активність та продуктивність самоосвітньої діяльності;

2) рівень навчальної мотивації вищий за середній, характеризується відносним переважанням внутрішньої мотивації над зовнішньою, здобувачів освіти успішно справляються з навчальними завданнями, при цьому серед зовнішніх мотивів особливе значення для них набувають вузькосоціальні чи престижні мотиви;

3) середній рівень визначається тим, що при розвиненій внутрішній мотивації переважає зовнішня мотивація, коли освітня установа залучає, насамперед, позанавчальну діяльність. Юнакам подобається почуватися здобувачами освіти, мати відповідні атрибути; їх захоплює сам процес навчання як майданчик для спілкування;

4) рівень навчальної мотивації, нижчий від середнього, характеризується переважанням зовнішньої, перш за все, прагматичної мотивації над внутрішньою; ці здобувачі освіти відвідують навчальні заклади неохоче, часто лише за умови позитивної чи негативної стимуляції дорослих. Вони зазначають серйозні труднощі у навчанні, на заняттях часто займаються сторонньої діяльністю, розважаються тощо;

5) низький рівень пов'язаний із відсутністю внутрішньої мотивації, негативним ставленням до освітньої установи, шкільною дезадаптацією; такі здобувачі освіти зазнають серйозних труднощів у навчанні, не справляються з навчальною діяльністю, мають проблеми у спілкуванні з іншими здобувачами освіти, у взаєминах з викладачами. Навчальний заклад часто

сприймається здобувачами освіти як вороже середовище, в якому їм нестерпно перебувати; в найскладніших випадках здобувачі освіти можуть виявляти агресію, відмовлятися від виконання завдань тощо. [20].

На 4-му та 5-му рівнях мотивації часто простежується підвищена прокрастинація. Прокрастинація була найбільш ретельно вивчена серед здобувачів вищої освіти, де вона була пов'язана з підвищеним рівнем стресу, тривоги, депресії та поганою академічною успішністю, а й з відкладенням щоденних зобов'язань. У дослідженні прокрастинації у сучасних юнаків необхідно відмітити необхідність розуміння контексту даного явища із огляду на психолого-педагогічну проблематику. У такому разі необхідно розглядати феномен прокрастинації, як своєрідну емоційну реакцію людини на плановані або необхідні справи. Класичними приклади хронічної академічної прокрастинації – це звички багатьох здобувачів вищої освіти готуватися до іспиту в останній день, а то й напередодні вночі [30, с. 194].

С. Соболев основними причинами академічної прокрастинації визначає три основні аспекти (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Основні причини академічної прокрастинації у юнаків

Джерело: складено автором на основі [30, с. 194].

Низька мотивація у юнаків має певні детермінанти, які зумовлюють її розповсюджені прояви та, у свою чергу, зумовлені особливостями розвитку особистості у цьому періоді, насамперед:

1) Ілюзія часу. Молоді люди живуть «тут і зараз». Підлітки або юнаки мають буквальні труднощі з обробкою концепцій майбутнього та розгалужень поточних дій. У результаті вони настільки заглиблюються в поточний момент або в улюблену діяльність, що можуть втратити з поля зору інші речі, які потрібно зробити. Батьки описують, що вони, здається, повністю одержимі або захоплені тим, що вони роблять, виключаючи будь-що інше. Хоча ця особливість є нормальною частиною буквального або конкретного мислення, в ідеалі батьки повинні продемонструвати терпіння. Юнаки потребують постійного керівництва щодо вчасного виконання завдань і, навпаки, повинні вчитися на наслідках їх невиконання. Прийнявши більш уважний і терплячий підхід до виховання, можна зменшити можливий конфлікт, стрес або перевантаження.

2) Надзвичайний оптимізм. Ще одна причина, через яку молоді люди зволікають, пов'язана з переважним, але часто хибним переконанням, що вони все зможуть. Таке мислення переважає в середньому підлітковому віці, коли молоді люди почуваються непереможними та могутніми. А у віці від 15 до 17 років у юнаків розвивається почуття ідентичності, і часто разом з ним виникає почуття бравади. Хоча позитивну самооцінку та впевненість абсолютно необхідно підтримувати, батьки повинні бути обережними, щоб їхні юнаки мали реалістичне та практичне уявлення про те, чого вони можуть досягти. Ті, хто має піднесене та помилкове почуття безпеки, схильні неправильно витратити свій час і вірять, що можуть досягти всього, і часто почуваються розчарованими.

3) Невпевненість у собі, перфекціонізм і тривожність. Можливо, найчастішою, але найменш визнаною причиною низької мотивації серед

юнаків є прояви тривоги. Молоді люди, які сумніваються у своїх здібностях, бояться невдач або змушені виконувати завдання, як правило, зволікають із виконанням завдань, боячись виконати їх недостатньо добре. Як це не парадоксально, багато молодих людей, які успішно навчаються, потрапляють до цієї групи, що дуже бентежить батьків і вчителів. Це може засмучувати дорослих, які визнають здібності молодих людей, але стають свідками їхньої, здавалося б, неспроможності виконати чи розпочати завдання. Коли тривога стає проблематичною, юнаки відчують напади паніки, постійне відчуття страху та занепокоєння, які можуть буквально паралізувати їх діяльність і розвиток [48].

Таким чином, мотиваційна сфера представників юнацького віку має суттєві відмінності за часовими вимірами, соціальними умовами, особливостями фізіологічного розвитку, статевими відмінностями, сприйняттям майбутнього.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі досліджено теоретико-методологічних засади вивчення проблеми мотивації навчальної діяльності в юнацькому віці, що дало можливість зробити наступні висновки та узагальнення.

1) Поняття мотивації пронизує наше професійне та особисте життя, супроводжує навчальну діяльність. У науковій спільноті переважають три домінуючих дискурси, яким відповідає ряд базисних теорій: дискурс «автентичності», дискурс «оцінювання»; дискурс «експансії»; дискурс «конструювання». Загалом проблема мотивації, мотивів поведінки та діяльності є однією із найважливіших у психології. Поняття «мотивація» включає цілий комплекс аспектів, під якими розуміється система спонукань: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, мотиваційні установки (диспрозії), ідеали. Виділяють 4 основні типи мотивації: зовнішня мотивація; інтроєктована мотивація; виявлена мотивація; внутрішня мотивація. Основними сучасними теоріями мотивації навчальної діяльності є: АТ – теорія атрибуції; EVT – теорія очікуваної вартості; GOT – теорія цільової орієнтації; SCT – соціально-когнітивна теорія; SDT – теорія самовизначення.

2) У юнацькому віці відбувається найбільш інтенсивний інтелектуальний, моральний і комунікабельний розвиток у юнаків шляхом впливу соціального середовища і, передусім, процесів самовиховання та самоудосконалення власної особистості. Основне протиріччя ранньої юності – це оцінка своїх можливостей та здібностей та відсутність коштів для їх реалізації. Активність рівня раціонального початку, розумного погляду на моральні проблеми, що виражається в знаннях, розумінні та дотримання етичних норм. Загалом життєва криза юнацького віку є важливим етапом в процесі характероутворення на шляху досягнення особистісної зрілості. Інтелектуальний розвиток характеризується активністю розумових пізнавальних механізмів, пов'язаних з продуктивністю мислення і

ефективністю застосування таких операцій, як аналіз, синтез, теоретичне узагальнення, абстрагування, порівняння і умовивід. Із наведеного можемо відзначити, що в юнацькому віці можна відзначити такі відмітні напрямки особистісного розвитку: психодинамічні; когнітивістські; особистісні. Формування український підлітків та юнаків сьогодні відбувається на фоні активної фази війни. Війна в Україні піддала сотні тисяч дітей у країні травматичним подіям, які поставили їх під загрозу довгострокових проблем із психічним здоров'ям.

3) Визначення своєї ідентичності стає головною орієнтацією особистості та забезпечує за сприятливих умов адекватний вибір професії. Усі події сьогодення починають оцінюватися юнаком із позицій майбутнього сенсу його життя. Юнацький вік характеризується формуванням ціннісних орієнтацій та світоглядів, відповідно до яких вибудовуються особистісні та професійні перспективи. Формування більш-менш ясного уявлення про світ забезпечує певний перспективний напрямок руху, що в цілому стабілізує особистість та забезпечує її певну гармонію та емоційну врівноваженість. У цьому напрямі мотиваційні компоненти забезпечують формування особливих здібностей юнаків: кристалізацію основних моральних критеріїв співіснування; спроба використовувати одні й самі вимоги до інших і себе; орієнтація своєї діяльності не так на часовий результат, як на кінцевий результат і шляхи його досягнення; формування почуття самототожності у часі та перспективі; вміння бачити та враховувати потреби інших.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ЗДОБУВАЧІВ 1 КУРСУ

2.1. Соціально-психологічні особливості мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану

Мотивація здобувачів вищої освіти 1 курсу має значення для отримання якісного навчального досвіду. Теорія самовизначення (SDT) – це комплексна мотиваційна основа, яка використовується для пояснення того, як люди досягають успіху в багатьох сферах життя [50]. Зокрема, SDT довела свою ефективність у якісному та кількісному описі типів мотивації та їх потенційного впливу на досягнення та інші бажані шкільні результати [57; 39]. Ступінь, до якого здобувачі освіти 1 курсу відчують ці типи мотивації, очікується, що буде змінюватися залежно від ситуаційних факторів і факторів навколишнього середовища, роблячи мотивацію основною метою втручання. Відповідно до SDT, здобувачі освіти відчуватимуть самовизначену мотивацію, коли поведінка людей, з якими вони взаємодіють, задовольняє їхні психологічні потреби в автономії, компетентності та спорідненості [50].

Мотивація здобувачів 1 курсу визначається вздовж континууму якості мотивації, що приносить різні рівні самовизначення (тобто бути в першопричині своїх дій) [50]. При зниженні рівня самовизначення існує внутрішня мотивація, за якою слідує три типи зовнішньої мотивації, а саме ідентифікована, інтроектована та зовнішня регуляція. Якщо діяти через внутрішню мотивацію, причини залучення до навчання пов'язані з

невід'ємним задоволенням і інтересом до виконання навчальних завдань. Це являє собою найвищий рівень самовизначення. Навпаки, із зовнішньою мотивацією причини залучення до навчання є дотичними до навчання, тому воно є радше інструментом для досягнення інших переваг. Виявлене регулювання представляє стан, який спонукає здобувачів освіти брати участь у шкільних заходах, які вони вважають особисто важливими та значимими. Це передбачає високий рівень самовизначення, хоча й не такий високий, як у випадку внутрішньої мотивації. Ідентифіковані та внутрішні мотиви разом представляють автономну мотивацію. Інтроєктоване регулювання, у свою чергу, зображує стан, який спонукає здобувачів освіти брати участь у навчанні, щоб уникнути почуття сорому та провини або відстоювати гордість. Це регулювання передбачає помірний рівень самовизначення. Зовнішнє регулювання являє собою стан, коли участь здобувачів освіти у заходах зумовлена чинниками, які не контролюються індивідами, такими як зовнішні винагороди або санкції, яких слід уникати. Зовнішня регуляція передає низький рівень самовизначення. Зовнішні та інтроєктовані регуляції разом представляють керовану мотивацію. Нарешті, кінцева форма (не)мотивації іноді оцінюється в рамках шкал академічної мотивації, а саме амотивація. Це являє собою стан, коли здобувачів освіти не бачать чіткої причини для продовження шкільної діяльності. Інтегроване регулювання є додатковим типом мотивації, що представляє стан значної відповідності між шкільною залученістю та її цінностями та потребами. Хоча теоретично вона знаходиться між внутрішніми та ідентифікованими мотивами з точки зору самовизначення, дослідники погоджуються, що ця форма регуляції вимагає від індивідів формування узгодженої ідентичності перед розвитком. Отже, цей тип зовнішньої мотивації рідко оцінюється в дослідженнях дітей і підлітків. Тож, дуже мало шкал мотивації здобувачів освіти включають його [26].

Нещодавні метааналізи продемонстрували, що типи мотивації по-різному пов'язані з широким спектром результатів у галузях досліджень освіти та фізичного виховання [39; 57]. Наприклад, виявлено, що внутрішні та визначені мотиви (тобто автономна мотивація) є сильними позитивними предикторами досягнень, залученості, позитивного впливу, цілей і самооцінки здобувачів освіти. Інтроєктована регуляція продемонструвала змішані ефекти, позитивно пов'язані з бажаними та небажаними результатами, тоді як зовнішня регуляція продемонструвала переважно незначущі результати або позитивний зв'язок із дезадаптивними результатами. Амотивація позитивно пов'язана з небажаними результатами. Враховуючи послідовний зв'язок між різними типами мотивації та результатами здобувачів освіти, а також визнання того, що мотивація до навчання може отримати користь від зовнішнього втручання [41], стає важливим визначити фактори, які потенційно можуть сприяти або перешкоджати різним типам мотивації.

Сучасна теорія самодетермінації деталізує три фундаментальні психологічні потреби, які є важливими для щоденного функціонування індивідів, включаючи роль у культивуванні самовизначених типів мотивації. Зазначені потреби – це потреби в автономії, компетентності та спорідненості [51]. Здобувачі освіти, які відчують самотійність, вважають, що вони виконують навчальні завдання вільно та добровільно, без уявного примусу. Здобувачі освіти, які мають досвід компетентності, впевнені, що їхні дії впливають на формування їхнього академічного досвіду. Здобувачі освіти, які відчують спорідненість, відчують зв'язок із важливими людьми у своїй школі (наприклад, вчителями, друзями) [28]. Три психологічні потреби найкраще задовольняються, коли здобувачі освіти отримують вигоду від контексту підтримки потреб. SDT стверджує важливість підтримуючих міжособистісних стосунків (наприклад, з

вчителями та батьками) для сприяння задоволенню потреб здобувачів освіти [50].

Хоча потреба в підтримці може бути спрямована на задоволення потреб в автономії, компетенції чи спорідненості, основна частина досліджень щодо підтримки потреб зосереджена на підтримці автономії, оскільки вона була важливою для сприяння не лише задоволенню потреби в автономії, але й компетентності та спорідненості [55]. Поведінка, що підтримує автономію, сприяє вольовому функціонуванню здобувачів освіти [27]: це співпереживання, надання інформації та підтримка активної участі. Вчителі та батьки, діючи з емпатією, сприймають точку зору здобувача освіти та визнають їх індивідуальність і почуття. Вчителі та батьки, які надають інформацію, надають пояснювальні обґрунтування правил і вимог, підтримуючи інтерналізацію важливості шкільної роботи. Вчителі та батьки, які підтримують активну участь, надають значимі можливості самостійного прийняття рішень, розвиваючи внутрішню мотивацію [43]; [49]. Така поведінка заохочує здобувачів освіти до самовизначення та змушує їх відчувати себе компетентними та пов'язаними з учителем/батьком, задовольняючи всі три психологічні потреби. Мета-аналіз педагогічних втручань, що підтримують автономію [49] і корелятивів навчання, що підтримує автономію, у контексті фізичного виховання [57] вказує на численні переваги цього стилю викладання для здобувачів освіти з точки зору афективних, когнітивних і поведінкових результатів, на додаток до їх позитивного впливу на задоволення потреб. Наприклад, викладання, яке підтримує автономію, підвищує залученість у класі, ініціативу та досягнення, а також мотивація до позашкільної діяльності [26]. Мета-аналіз підтримки батьківської автономії та її зв'язку з освітніми та психосоціальними результатами у дітей [58] пов'язав її з позитивними освітніми результатами, такими як досягнення, сприймана компетентність, позитивне ставлення до школи та самосвідомість регулювання. Інші джерела підтримки автономії,

такі як однолітки чи шкільна адміністрація, також вивчалися в минулих дослідженнях [61], показуючи, що вони загалом мають додатковий позитивний вплив на мотивацію та адаптацію, але вони отримали менше наукової уваги.

У сукупності попередні дослідження продемонстрували додаткові переваги підтримки самостійності вчителів і батьків для здобувачів освіти. Існує причинно-наслідкова послідовність, яка пов'язує підтримку автономії з покращеним задоволенням психологічних потреб, що, у свою чергу, сприяє високоякісній мотивації, яка, у свою чергу, сприяє адаптивним результатам. Хоча частина цієї послідовності, яка стосується мотивації до результатів, нещодавно була мета-аналізована в галузі освіти [39].

Попередні дослідження показують, що постійна підтримка задоволення потреб у школі є найважливішим фактором у прогнозуванні та розумінні самовизначеної мотивації здобувачів освіти. Коли здобувачі освіти відчують психологічне задоволення потреб, вони починають процес інтерналізації, коли причини для участі в шкільних завданнях зміщуються з менш самовизначених (наприклад, тому що це обов'язково) до більш самовизначених (наприклад, тому що їм це подобається). Цей процес інтерналізації пояснює, чому відчуття задоволення потреби в певному середовищі зрештою перетворюється на більшу цінність діяльності (виявлене регулювання) і прояв інтересу до неї (внутрішня мотивація) [26]. Результати попереднього мета-аналізу фізичного виховання [57] показали, що всі потреби пов'язані з типами мотивації дуже схожими способами: вони мали сильні позитивні зв'язки з внутрішньою мотивацією та ідентифікованою регуляцією, помірні позитивні зв'язки з інтроєкованою регуляцією, слабкі негативні зв'язки із зовнішньою регуляцією та помірні негативні зв'язки з амотивацією.

Окрім базових психологічних потреб, підтримка автономії з боку вчителів також була позитивно пов'язана з самовизначеними типами

мотивації (внутрішня, ідентифікована) і негативно пов'язана з типами мотивації, ближчими до несамовизначеного полюса (інтроєктована, зовнішня, амотивація) [49]. Що стосується підтримки батьківської автономії, то вона була позитивно пов'язана з автономною мотивацією, але також і з більш контрольованими формами мотивації [58]. Загалом середовище, яке підтримує автономію, створене вчителями та батьками, змушує здобувачів освіти цінувати шкільну роботу та отримувати задоволення від неї, сприяючи самовизначеним типам шкільної мотивації [22].

Дослідження Британського уряду виявило 11 основних перешкод щодо мотивації до навчання:

1) Сім'я, викладачі і однолітки. Зокрема, члени родини та однолітки можуть бути значною перешкодою для залучення до навчання.

2) Зміст і формат курсу. Визначено такі фактори, як стиль навчання, стосунки з викладачами, навчальне середовище та відсутність задоволення або інтересу до змісту курсу, як особливо некорисні. Попередні дослідження показали, що молоді люди часто вважають академічні стилі навчання повторюваними та нецікавими, що призводить до відсутності мотивації та ціннічного погляду на цінність навчання.

3) Вартість і фінанси. Здобувачі освіти стикаються з фінансовими перешкодами для навчання, пов'язаними безпосередньо з вартістю курсу, а також із загальним фінансовим становищем. Виявлені ключові проблеми включали плату за навчання, можливість дозволити собі жити під час навчання, втрату права на пільги та транспортні витрати. Цей бар'єр був найбільш суттєвим для тих, хто «шукає можливості для навчання», хоча вартість курсів була особливою проблемою для тих, хто хоче вчитися в майбутньому, частково через їхній вік.

4) Поведінка, відвідуваність або ставлення. Проблеми з поведінкою або низька відвідуваність призвели до того, що здобувачів освіти попросили залишити курси.

5) Доступність курсів. Найважливішими аспектами цього бар'єру для молодих людей у всіх сегментах є проблеми з процесом подання заявки та розташуванням закладу.

6) Відсутність професійної підтримки, інформації, порад та вказівок.

7) Відсутність навичок або кваліфікації. Відсутність навичок, зокрема грамотності та рахівництва, або формальних кваліфікацій часто є перешкодою для участі в освіті та навчанні.

8) Особисті обставини. Молоді люди, які стикаються зі складними особистими обставинами, пов'язаними з правопорушеннями, безпритульністю, зловживанням психоактивними речовинами або відсутністю впевненості, часто виявляють, що це є перешкодою для успішного навчання.

9) Відсутність орієнтації. Деякі молоді люди боролися з відсутністю мотивації брати участь у навчанні, що або було наслідком відсутності орієнтації чи впевненості, поганого попереднього досвіду навчання.

10) Поганий попередній досвід навчання. Попередній негативний досвід навчання, чи то в школі, чи то в подальшій освіті, може діяти як потужний стримуючий фактор для мотивації до навчання в майбутньому.

11) Пропозиції працевлаштування без навчання. Цей бар'єр має потужний вплив на деяких молодих людей, які працюють без будь-яких перспектив на подальше життя [44].

Тож для дослідження за допомогою визначених методик буде виконано опитування за 4-ма методиками. На наступному етапі буде виконано психологічний та статистичний аналіз результатів констатувального експерименту. І вже на основі отриманих результатів розроблено практичні рекомендації щодо формування мотивації навчальної діяльності у здобувачів вищої освіти I курсу в умовах військового стану.

Таким чином, методика дослідження мотивації навчальної діяльності в юнацькому віці включатиме 3 етапи: опитування за обраними методиками,

психологічний та статистичний аналіз результатів, розробка практичних рекомендацій щодо формування мотивації навчальної діяльності.

2.2. Дослідження соціально-психологічних особливостей мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти першого курсу в умовах військового стану

У дослідженні взяли участь 30 здобувачів вищої освіти 1-го курсу, віком від 17 до 19 років (дівчат – 30). Для проведення дослідження в даній роботі були використані наступні методики:

1) Методика діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої [3], яка представлена у Додатку А. Анкета даної методики складається з 48 тверджень, до кожного з яких респонденту пропонується висловити повну (+) або часткову (+-) згоду або повну незгоду (-). Методика містить 8 шкал, кожна з яких відповідає одному з можливих провідних мотивів навчальної діяльності:

- Ідейно-політичному,
- Науково-пізнавальному,
- Професійно-практичному,
- Мотиву самоосвіти,
- Соціальному престижу,
- Соціально-ідентифікаційному,
- Утилітарно-комунікативному [3].

Обробка результатів. Переведіть символні відповіді у систему балів за принципом:

- «+ +» оцінюється в 5 балів,
- «+» – 4 бали,
- «0» – 3 бали,
- «-» – 2 бали,

«- -» – 1 бал.

Ключ до методики.

- 1) суспільні мотиви: 4, 8, 13
- 2) пізнавальні мотиви: 1, 3, 9
- 3) мотиви професійного становлення: 11, 12, 21
- 4) мотиви особистісного становлення: 14, 16, 24
- 5) комунікативні мотиви: 10, 19, 23
- 6) мотиви самовиховання: 5, 15, 20
- 7) формальні мотиви: 6, 7, 22
- 8) утилітарні мотиви: 2, 17, 18.

Для отримання результату необхідно підрахувати суму балів по кожній із представлених 8 груп мотивів. Таким чином, виявіть домінуючі та підпорядковані групи мотивів, описуючи ієрархію мотиваційної сфери навчання [3].

2) «Тест-опитувальник мотивації досягнення» А. Меграбяна [3]; Модифікацію опитувальника А. Меграбяна для виміру мотивації досягнення (ТМД) запропонував М. Ш. Магомет-Емінов. ТМД призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву уникнення невдачі. Причому оцінюють, який із цих двох мотивів у випробуваного домінує. Даний тест є опитувальником, що має дві форми – чоловічу (форма А) і жіночу (форма Б). Тест складається з низки тверджень, що стосуються певних сторін характеру, а також думок і почуттів із приводу деяких життєвих ситуацій. Щоб оцінити ступінь вашої згоди або незгоди з кожним твердженням, використовуйте таку шкалу:

- +3 — цілком погоджуюсь;
- +2 — погоджуюсь;
- +1 — швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;
- 0 — нейтральний;
- 1 — швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;

-2 — не погоджуюсь;

-3 — цілком не погоджуюсь [3].

Для того, щоб виконати опитування, необхідно прочитати твердження тесту й оцінити ступінь згоди (або незгоди). Проти номера твердження необхідно проставляється цифра, яка відповідає мірі згоди (+3, +2, +1, 0, -1, -2, -3). Відповіді необхідно надавати, не обмірковуючи [3].

Для визначення сумарного бала необхідно виконувати таку процедуру. Відповідям випробуваних на прямі пункти опитувальника (помічені знаком «+» у ключі) приписують бали на основі такого співвідношення:

-3	-2	-1	0	1	2	3
1	2	3	4	5	6	7

Відповідям випробуваних на непрямі пункти опитувальника (помічені знаком «-» у ключі) приписують бали на основі співвідношення:

-3	-2	-1	0	1	2	3
7	6	5	4	3	2	1

Ключ до чоловічої форми:

+1, -2, +3, -4, +5, -6, +7, +8, -9, +10, -11, -12, +13, +14, -15, -16, +17, -18, +19, -20, +21, -22, -23, +24, -25, -26, -27, +28, -30, +31, -32 [3].

Ключ до жіночої форми:

+1, +2, -3, +4, -5, -6, +7, +8, -9, +10, -11, -12, -13, +14, -15, -16, +17, -18, +19, -20, +21, -22, +23, -24, -25, +26, -27, +28, -29, -30.

Після підрахунку сумарного бала визначають, яка мотиваційна тенденція домінує у випробуваного. Бали усієї вибірки випробуваних, що беруть участь в експерименті, ранжирують і виділяють дві контрастні групи: верхні 27% вибірки характеризуються мотивом прагнення до успіху, а нижні 27% – мотивом уникнення невдачі [3].

3) «Опитувальник спрямованості учбової мотивації» Т.Д. Дубовицької [3]; Дана методика виявляє спрямованість і рівень розвитку внутрішньої мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти при вивченні конкретних предметів. Для виконання опитування необхідно прочитати кожне висловлювання і висловити ставлення до досліджуваного предмета,

проставивши навпроти номера висловлювання відповідний вам відповідь, використовуючи для цього запропоновані позначення: Вірно - (++), Мабуть, вірно - (+), Мабуть, невірно - (-), Невірно - (-) [3].

Для обробки результатів підрахунок показників опитувальника проводиться відповідно до ключа, де «Так» означає позитивні відповіді (вірно, мабуть, вірно), а «Ні» - негативні (мабуть, невірно, невірно). Для цього використовується наступний ключ:

Так – 1, 2, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 17, 19

ні – 3, 4, 7, 9, 10, 13, 15, 16, 18, 20 [3].

За кожний збіг із ключем нараховується один бал. Чим менше сумарний бал, тим вище показник внутрішньої мотивації. При низьких сумарних балах домінує зовнішня мотивація навчання. Отримані результати можна розшифрувати таким чином:

0-10 – зовнішня мотивація;

11-20 – внутрішня мотивація [3].

Для визначення рівня внутрішньої мотивації можуть бути використані також наступні нормативні кордону:

0-5 бали – низький рівень внутрішньої мотивації;

6-14 бали – середній рівень внутрішньої мотивації;

15-20 бали – високий рівень внутрішньої мотивації [3].

За визначенням Л. М. Фрідман, якщо мотиви, які спонукають цю діяльність, пов'язані з нею, всі вони називаються зовнішніми стосовно цієї діяльності; якщо мотиви безпосередньо з самою діяльністю, всі вони називаються внутрішніми. Мотив є внутрішнім, якщо він збігається з метою діяльності. Тобто в умовах навчальної діяльності оволодіння змістом навчального предмета буде мотивом і метою. Внутрішні мотиви пов'язані з пізнавальною потребою суб'єкта, задоволенням, одержуванням від пізнання. Опанування навчальним матеріалом є метою навчання, яке в цьому випадку починає мати характер навчальної діяльності. Домінування внутрішньої

мотивації характеризується проявом своєї активності здобувача 1 курсу у процесі навчальної діяльності. Зовнішньо мотивована навчальна діяльність буває в тому випадку, коли оволодіння змістом навчального предмета є не метою, а засобом досягнення інших цілей. Це може бути отримання хорошої оцінки (атестата, диплома), отримання стипендії, виконання вимог вчителя, отримання похвали, визнання з боку однолітків тощо. При зовнішній мотивації знання перестає бути метою навчання, здобувач освіти відчужується від навчання процес. Досліджувані предмети не є внутрішньо прийнятими, внутрішньо мотивованими для здобувача освіти. Зміст навчальних предметів не є для здобувача освіти особистою цінністю [3].

4) «Методика вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнєв [3];

Даний опитувальник дозволяє вивчити ставлення здобувачів освіти до восьми основних мотивів навчальної діяльності шляхом парного вибору. Він складається з 28 завдань, кожне з яких містить кілька тверджень, що відображають зміст двох із восьми мотивів навчальної діяльності. Анкета складена таким чином, щоб можна було співвіднести вісім основних мотивів навчальної діяльності та виділити мотивації, яким віддається перевага. Кожен мотив в анкеті позначений буквою алфавіту:

А – мотив зовнішнього примусу, ухилення від покарання;

Б – соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності;

В – пізнавальний мотив;

Г – мотив престижу;

Д – мотив матеріального благополуччя;

Е – мотив отримання інформації;

Ж – мотив досягнення успіху;

З – мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.

Результати обробляються шляхом підрахунку частоти вибору кожної з літер у листі відповідей. Сумарний кількісний показник з кожної з літер є

мірою поширеності цього мотиву в ієрархії навчальних мотивів здобувача 1 курсу.

Таким чином, представлені методики дозволять діагностувати мотивацію навчальної діяльності здобувачів вищої освіти 1 курсу в умовах військового стану.

2.3. Психологічний та статистичний аналіз результатів констатувального експерименту

У дослідженні прийняло участь 30 дівчат, які навчаються на 1-му курсі (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Вікова характеристика опитуваних

Порядковий номер	Ім'я	Вік, років
1	2	3
1	Аліна	17
2	Віка	17
3	Олена	18
4	Настя	17
5	Анастасія	19
6	Ліза	19
7	Марія	17
8	Саша	17
9	Єлизавета	18
10	Олександра	19
11	Юля	17
12	Оля	17
13	Ілона	18
14	Віка	18
15	Аліна	19
16	Наташа	17
17	Аліна	17
18	Ольга	17

Продовження табл. 2.1

1	2	3
19	Діана	17
20	Інна	17
21	Настя	18
22	Юлія	17
23	Надія	17
24	Діна	18
25	Катя	17
26	Настя	17
27	Саша	18
28	Марина	17
29	Тетяна	17
30	Наталія	17

У додатку Д представлено результати опитування за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексєєвої. У таблиці 2.2. приведемо результати опрацювання опитувальників із визначенням домінантного мотиву.

Таблиця 2.2

Результати досліджень за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексєєвої

№ опитуваного	Підсумок балів за шкалами								Домінуючий тип
	Суспільні мотиви	Пізнавальні мотиви	Мотиви професійного становлення	Мотиви особистісного становлення	Комунікативні мотиви	Мотиви самовиховання	Формальні мотиви	Утилітарні мотиви	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	10	9	10	10	13	10	9	10	Комунікативні мотиви
2	9	11	15	12	5	6	8	9	Мотиви професійного становлення
3	7	6	6	8	8	8	7	10	Утилітарні мотиви
4	9	5	4	9	10	11	8	13	Утилітарні мотиви

Продовження табл. 2.2

5	9	15	10	12	9	7	6	6	Пізнавальні мотиви
6	6	13	11	10	7	6	9	12	Пізнавальні мотиви
7	10	8	11	8	14	10	9	9	Комунікативні мотиви
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	3	10	12	11	11	10	9	8	Мотиви професійного становлення
9	9	10	7	9	10	8	5	11	Утилітарні мотиви
10	6	7	11	9	14	12	8	11	Комунікативні мотиви
11	14	7	10	7	10	7	11	8	Суспільні мотиви
12	11	6	10	10	8	9	5	9	Суспільні мотиви
13	6	7	13	7	9	10	12	12	Мотиви професійного становлення
14	11	8	11	7	13	12	10	11	Комунікативні мотиви
15	12	10	10	13	6	9	9	14	Утилітарні мотиви
16	10	10	5	12	10	13	9	9	Мотиви самовиховання
17	12	8	9	9	14	10	4	9	Комунікативні мотиви
18	3	10	8	8	8	8	11	5	Формальні мотиви
19	10	9	14	12	6	8	8	6	Мотиви професійного становлення
20	8	8	8	11	14	11	6	7	Комунікативні мотиви
21	5	12	7	7	9	14	10	10	Мотиви самовиховання
22	6	13	9	5	9	7	10	11	Пізнавальні мотиви
23	6	7	11	8	12	8	9	13	Утилітарні мотиви
24	10	8	9	3	9	8	11	12	Утилітарні мотиви
25	6	11	10	8	8	10	12	7	Формальні мотиви
26	7	10	11	12	10	5	8	9	Мотиви особистісного становлення
27	13	12	4	8	6	12	8	8	Суспільні мотиви
28	7	8	7	7	15	5	8	14	Комунікативні мотиви
29	11	11	14	11	10	13	10	9	Мотиви професійного становлення
30	7	4	8	9	11	15	8	7	Мотиви самовиховання

Відповідно до представлених результатів складемо гістограму розподілу результатів на рис. 2.1.

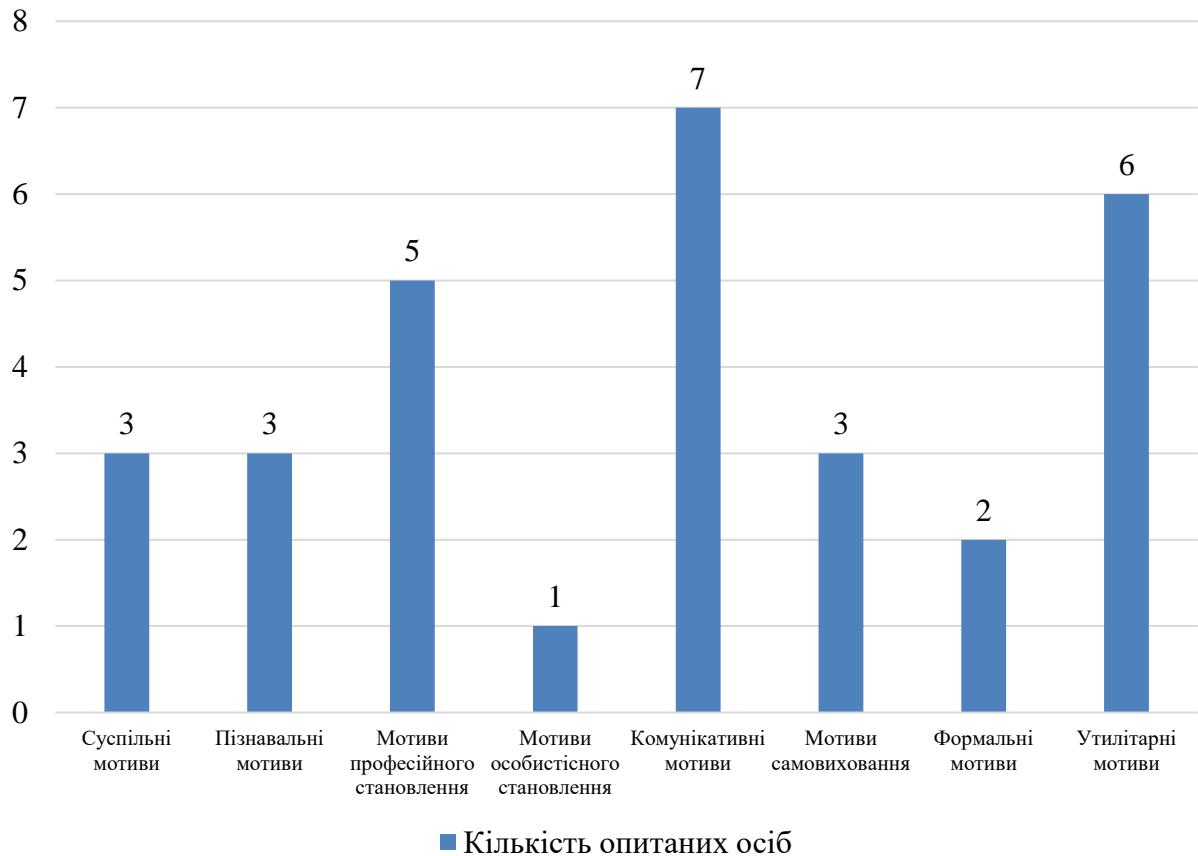

Рис. 2.1. Гістограма розподілу результатів за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої

Тож, у досліджуваних здобувачів освіти найбільш вираженими є комунікативні мотиви до навчання, які простежуються у 7 опитаних; утилітарні мотиви (6 опитаних) та мотиви професійного становлення (5 опитаних). У той же час найменш вираженими є мотиви особистого становлення (у 1 опитаного).

На рис. 2.2. представимо сегментограму результатів за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої

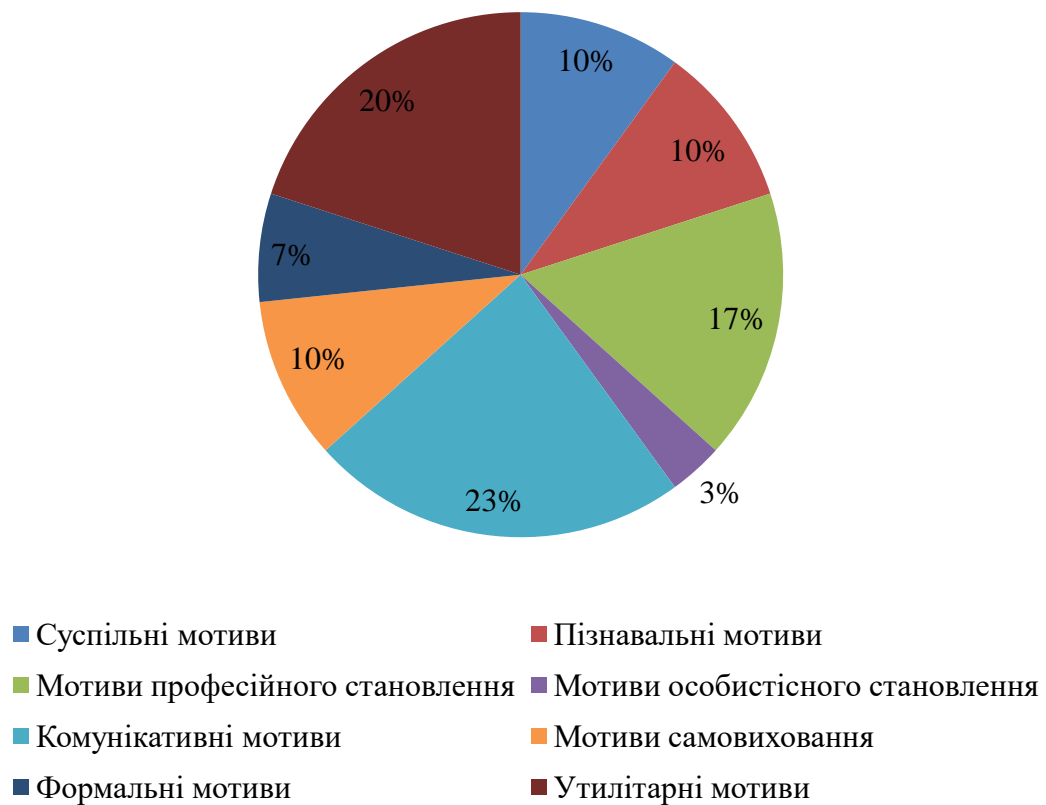

Рис. 2.2. Сегментограма результатів за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої

Тож, комунікативні мотиви присутні у 23% опитаних, а у 20% – утилітарні мотиви, 17% опитаних мають мотиви професійного становлення.

Результати опитування за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна представлено у Додатку Е. У таблиці 2.3. представимо сумарні результати за опитуванням.

Максимальна кількість балів складає 134, мінімальна 96 балів

$$(134-96)*27\% = 10,3.$$

Тож верхні 27% включатимуть 124-134 балів, а нижні 27% включатимуть 96-106 балів.

Таблиця 2.3

Ранжування результатів сумарних балів опитування за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Мегральяна

№ опитуваного	Сумарний бал	Висновок	Результат
2	134	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
9	131	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
17	129	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
18	129	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
23	129	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
27	127	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
1	126	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
11	124	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
13	124	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
14	124	верхні 27%	мотив: прагнення до успіху
24	121		
16	119		
21	119		
25	119		
10	117		
15	117		
28	117		
7	115		
22	115		
29	114		
4	112		
26	110		
5	109		
6	108		
19	107		
30	106	нижні 27%	Мотив: уникнення невдачі
20	105	нижні 27%	Мотив: уникнення невдачі
3	104	нижні 27%	Мотив: уникнення невдачі
12	104	нижні 27%	Мотив: уникнення невдачі
8	96	нижні 27%	Мотив: уникнення невдачі

Відповідно до представлених результатів складено гістограму розподілу результатів на рис. 2.3.

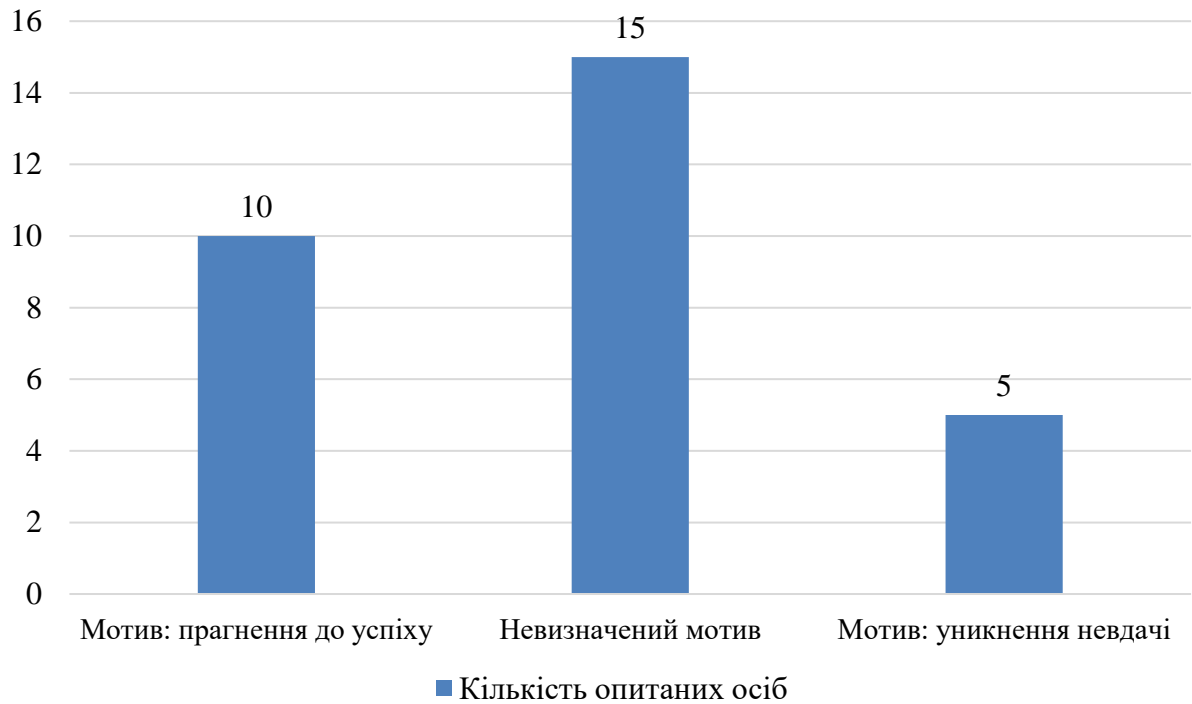

Рис. 2.3. Гістограма розподілу результатів за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна

Тож, у досліджуваних здобувачів освіти найбільш вираженими є невизначений мотив за Тест-опитувальником мотивації досягнення, у 15 осіб. У 10 осіб мотивом навчання є прагнення до успіху, а у 5 осіб – уникнення невдачі.

На рис. 2.4. представлено сегментограму результатів за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна

Таким чином, 50% опитаних не мають чітко визначеного мотиву досягнень, натомість у 33% опитаних простежується мотивація за рахунок прагнення до успіху, а у 17% – мотиви спричинені прагненням уникнути невдачі.

■ Мотив: прагнення до успіху ■ Невизначений мотив ■ Мотив: уникнення невдачі

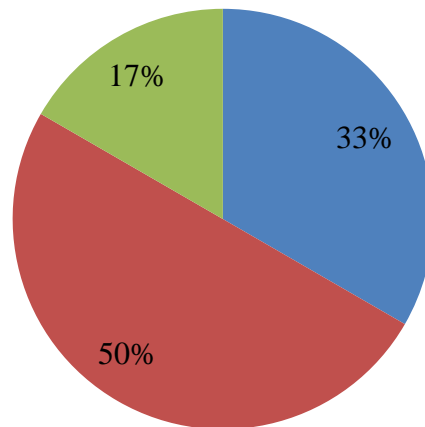

Рис. 2.4. Сегментограма результатів за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна

Результати опитування за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької представлені у додатку Ж. У таблиці 2.4. представимо сумарні результати за опитуванням.

Таблиця 2.4

Результати опитування за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької

№ п/п	Загальний бал	Тип мотивації	Рівень внутрішньої мотивації
1	2	3	4
1	10	зовнішня мотивація	середній
2	14	внутрішня мотивація	середній
3	10	зовнішня мотивація	середній
4	6	зовнішня мотивація	середній
5	12	внутрішня мотивація	середній
6	8	зовнішня мотивація	середній
7	11	внутрішня мотивація	середній
8	12	внутрішня мотивація	середній
9	8	зовнішня мотивація	середній
10	15	внутрішня мотивація	високий
11	10	зовнішня мотивація	середній

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4
12	11	внутрішня мотивація	середній
13	11	внутрішня мотивація	середній
14	8	зовнішня мотивація	середній
15	10	зовнішня мотивація	середній
16	13	внутрішня мотивація	середній
17	10	зовнішня мотивація	середній
18	9	зовнішня мотивація	середній
19	13	внутрішня мотивація	середній
20	14	внутрішня мотивація	середній
21	9	зовнішня мотивація	середній
22	11	внутрішня мотивація	середній
23	12	внутрішня мотивація	середній
24	12	внутрішня мотивація	середній
25	6	зовнішня мотивація	середній
26	12	внутрішня мотивація	середній
27	11	внутрішня мотивація	середній
28	9	зовнішня мотивація	середній
29	9	зовнішня мотивація	середній
30	14	внутрішня мотивація	середній

Відповідно до представлених результатів складено гістограму розподілу результатів за типом мотивації (зовнішня та внутрішня) на рис. 2.5.

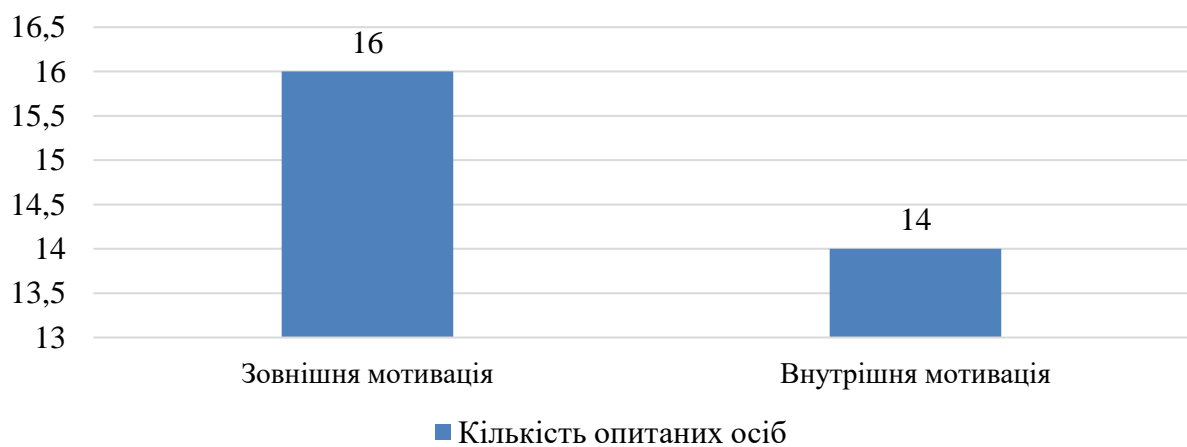

Рис. 2.5. Гістограма розподілу результатів за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької

Таким чином, у 16 досліджуваних здобувачів освіти переважає зовнішня мотивація, а у 14 – внутрішня.

На рис. 2.6. представимо сегментограму результатів за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької.

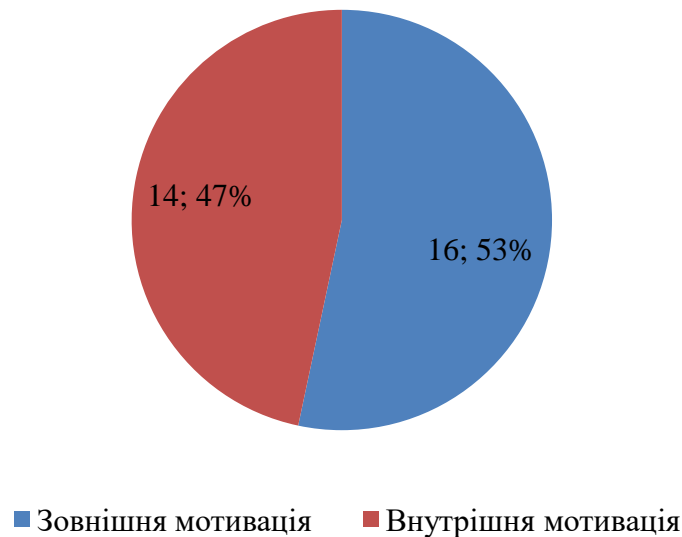

Рис. 2.6. Сегментограма результатів за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької

53% опитаних мають зовнішні впливи, які формують їх мотивацію до навчання, у той же час у 47% опитаних переважаючим фактором стимулювання до навчальної діяльності є внутрішні мотиви.

На рис. 2.7. представимо розподіл опитаних за рівнем внутрішньої мотивації.

Серед досліджуваних не виявлено осіб із низькою внутрішньої мотивацією, у той же час лише 1 здобувач освіти має високий рівень мотивації до навчальної діяльності. Між тим, 29 здобувачів освіти мають середній рівень мотивації.

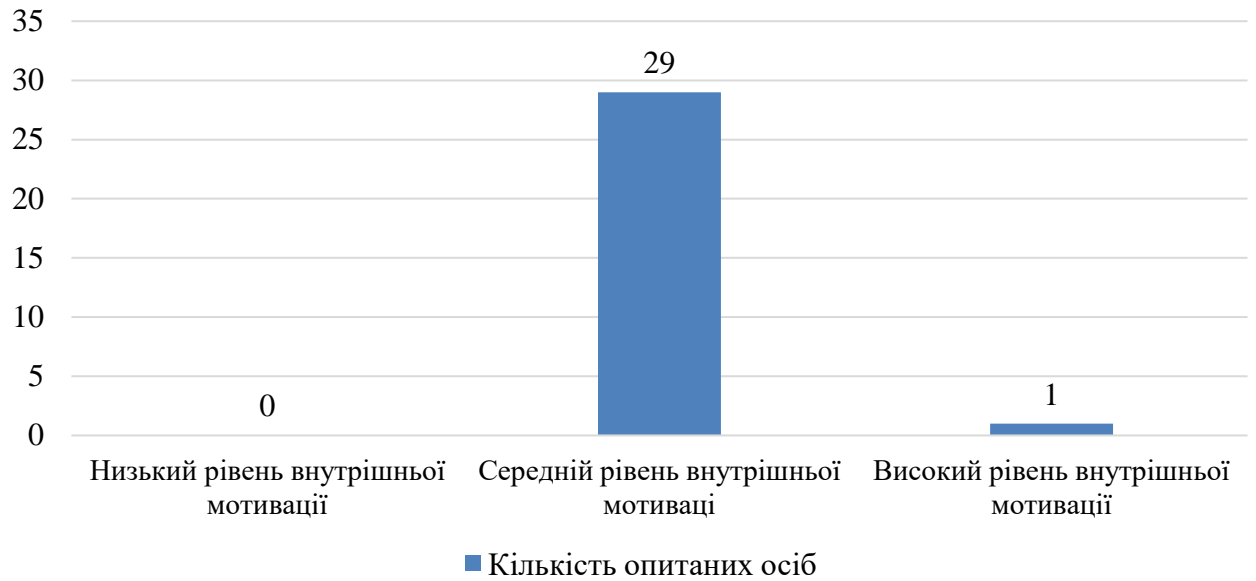

Рис. 2.7. Гістограма розподілу результатів за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької за рівнем внутрішньої мотивації

На рис. 2.8. представимо сегментограму результатів за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької за рівнем внутрішньої мотивації

Рис. 2.8. Сегментограма результатів за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької за рівнем внутрішньої мотивації

Таким чином, 97% опитаних мають середній рівень мотивації. Позитивним є той фактор, що не виявлено низького рівня внутрішньої мотивації, у той же час необхідно відзначити, що високий рівень внутрішньої мотивації до навчання виявлено лише у 3% опитаних.

Результати опитування за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева представлені у додатку 3. У таблиці 2.5. представино сумарні результати за опитуванням.

Таблиця 2.5

Результати опитування за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева

№ П/П	А – мотив зовнішнього примусу, ухилення від покарання	Б – соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності	В – пізнавальний мотив	Г – мотив престижу	Д – мотив матеріального благополуччя	Е – мотив отримання інформації;	Ж – мотив досягнення успіху;	З – мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.	Домінуючий мотив
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	5	5	4	3	7	2	1	1	Д
2	0	3	5	3	6	5	4	2	Д
3	3	6	1	3	2	6	3	4	Б та Е
4	5	4	3	3	7	4	0	2	Д
5	4	5	4	3	7	4	0	1	Д
6	3	4	5	3	7	3	3	0	Д
7	3	2	5	2	6	5	1	4	Д
8	1	7	2	2	5	5	3	3	Б
9	4	3	0	4	4	6	3	4	Е
10	2	6	2	4	7	3	3	1	Д
11	3	3	5	3	7	6	0	1	Д
12	4	4	4	1	7	5	2	1	Д
13	4	3	6	1	6	4	4	0	Д
14	4	6	4	2	7	4	0	1	Д

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	1	3	4	5	5	5	2	3	Д
16	3	6	2	3	4	4	2	4	Б
17	2	3	3	3	7	6	3	1	Д
18	4	5	4	2	7	5	0	1	Д
19	4	4	2	2	7	5	1	3	Д
20	4	5	3	3	7	4	2	0	Д
21	5	7	2	2	6	4	1	1	Б
22	3	5	5	5	4	5	0	1	Б, В, Г, Е
23	3	4	3	2	6	5	3	2	Д
24	3	2	3	1	7	5	3	4	Д
25	4	4	5	4	6	3	0	2	Д
26	3	7	3	4	6	4	0	1	Б
27	0	6	4	3	4	5	2	4	Б
28	5	4	2	2	5	6	3	1	Е
29	2	5	2	4	7	4	2	2	Д
30	4	5	3	2	7	5	0	2	Д

Відповідно до представлених результатів складено гістограму розподілу результатів за типом мотивів за загальною кількістю набраних балів по кожній шкалі на рис. 2.9.

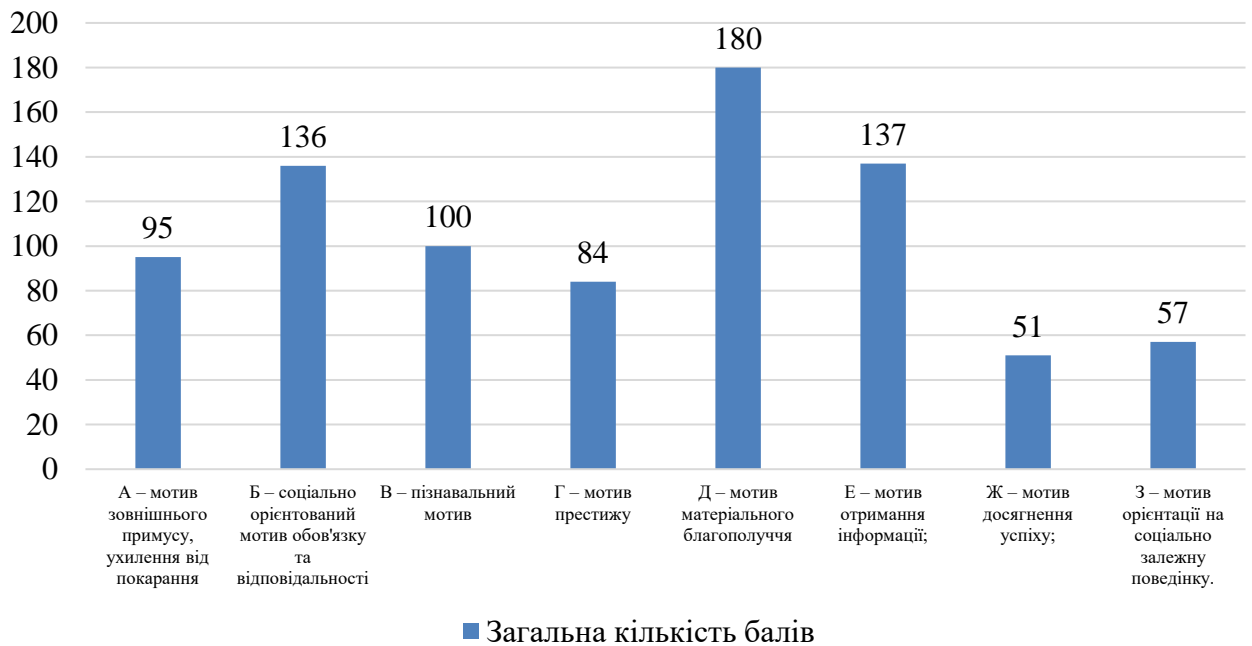

Рис. 2.9. Гістограма розподілу результатів за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева

Таким чином, у опитаних найбільш вираженим є мотив матеріального благополуччя, сумарна кількість балів за яким склала 180, на другому місці – мотив отримання інформації, а на третьому – соціально-орієнтований мотив обов'язку та відповідальності.

На рис. 2.10 представимо сегментограму результатів за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева щодо домінуючого мотиву.

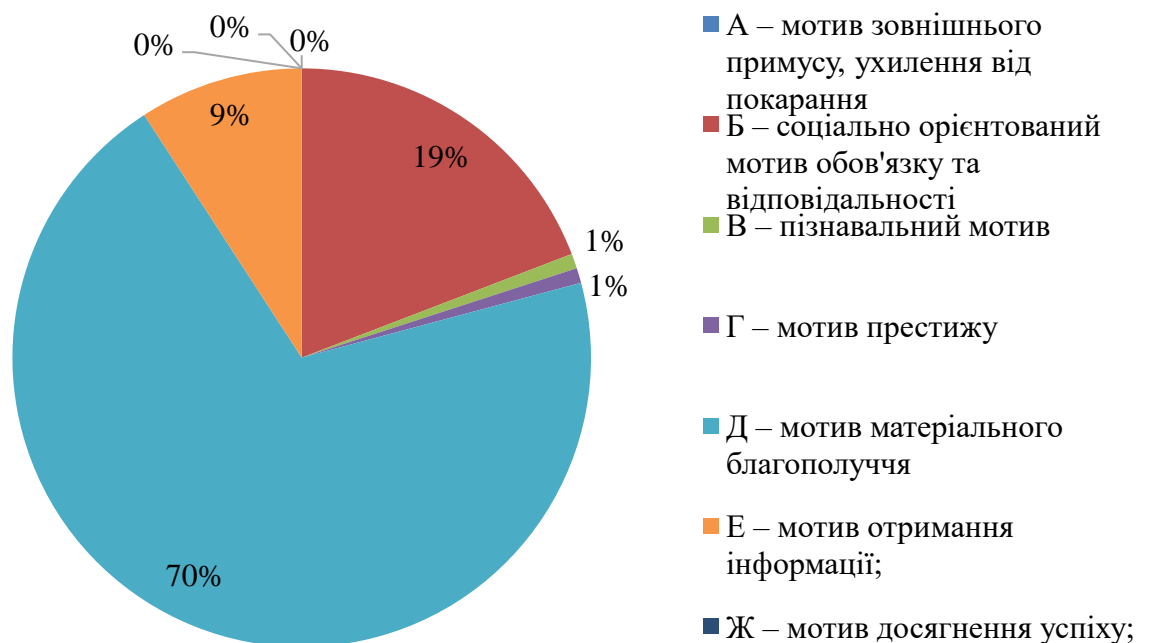

Рис. 2.10. Сегментограма результатів за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева щодо домінуючого типу

У 70% опитаних домінуючим типом є мотив матеріального благополуччя, а 19% керуються у навчальній діяльності мотивами соціально-орієнтованого обов'язку та відповідальності.

Таким чином, проведене дослідження дає змогу визначити, що у більшості опитаних здобувачів освіти на 1-му курсі спостерігається середній рівень мотивації, основою якого є мотив матеріального благополуччя. Переважаючим типом є зовнішня мотивація. Високу мотивацію до навчання

визначено у 1 особи. Це загалом вказує на несформованість внутрішніх стимулів до навчання для отримання нової інформації, професійних знань.

2.4. Практичні рекомендації щодо посилення мотивації до навчальної діяльності у закладах вищої освіти в умовах війни

Проведене психодіагностичне дослідження дозволило з'ясувати, що рівень мотивації до навчання у здобувачів освіти I курсу у період війни є посереднім. Таким чином, здобувачі освіти потребують посилення внутрішньої мотивації до навчання.

Для підвищення рівня мотивації було запропоновано соціально-психологічний тренінг для посилення внутрішньої мотивації до навчання для здобувачів освіти 1-го курсу

Тренінг з формування мотивації може допомогти всім здобувачам освіти 1 курсу розвинути довіру до своїх здібностей і інтерес до навчання та освіти загалом. Ці заходи особливо корисні для відновлення залучення тих, хто сильно відірваний від освіти та навчання, а також здобувачів освіти групи ризику, які виявляють ознаки низької мотивації.

Мотиваційна діяльність найчастіше використовується в контексті комплексного набору заходів для молодих людей, які сильно відірвані від освіти та навчання, і які не довіряють «системі» освіти та навчання та людям, які працюють у системі (викладачі, педагоги тощо).

Заходи повторного залучення молодих людей з довгою історією негативного досвіду в школі, як правило, включають діяльність, яка безпосередньо не пов'язана з програмою навчання чи кваліфікацією. Ці заходи сприяють взаємодії з однолітками, вчителями чи іншим персоналом за межами формального навчального середовища. Основна мета полягає в тому,

щоб молода людина могла насолоджуватися діяльністю в групі та відчувати цінність за свій внесок, сприяючи його або її почуттю причетності.

Також, в процесі реалізації соціально-психологічного тренінгу необхідно забезпечити різноманітні заходи, щоб залучити та мотивувати здобувачів освіти. У такому разі мотиваційна діяльність в основному включає:

- Художня діяльність, яка може включати організацію вистав;
- Спортивні заходи;
- Національні та міжнародні молодіжні обміни та поїздки;
- Навчальна діяльність на природі (наприклад, громадські сади);
- Активна громадянська діяльність у закладі освіти (наприклад, пов'язана з місцевим середовищем);
- Інші групові заходи (наприклад, спільне приготування їжі, організація заходів) [25].

Ці заходи можна розвивати у співпраці з місцевими службами та організаціями. Наприклад, спортивні заходи можна розвивати у співпраці з місцевими спортивними клубами, а муніципалітети можуть сприяти охороні природи та активній громадянській діяльності.

При проведенні тренінгу необхідно переконатися, що діяльність сприяє особистому та соціальному розвитку, а мотиваційні заходи забезпечують безпечне місце для проведення часу молодими людьми. Крім того, такі заходи можуть бути форумом для молодих людей, щоб відкрити свої проблеми, і можливістю для персоналу запропонувати підтримку. Навіть якщо вони проводяться поза формальним навчальним середовищем, мотиваційні заходи повинні визначати конкретні цілі та проводитися під керівництвом професіоналів (наприклад, вчителів і інструкторів, консультантів тощо). Такі заходи спрямовані на те, щоб допомогти молодим людям краще пізнати себе та взаємодіяти з іншими, і мають, наприклад,

сприяти співпраці та вирішенню конфліктів. Це зміцнить здатність здобувачів освіти 1 курсу справлятися з труднощами чи проблемами.

При цьому необхідно вибудовувати довірливі стосунки між молодою людиною та організаторами. Ключовим фактором, який допомагає молодим людям досягти успіху в навчанні та освіті, є те, щоб дорослі навколо них показували, що вони вірять у їхні здібності, і підтримували їх у досягненні цілей. Мотиваційні заходи, які об'єднують персонал і молодь у неформальній діяльності, можуть допомогти молодим людям сформувати позитивні стосунки зі співробітником. Цей викладач та консультант може просто виявитися тією дорослою людиною, з якою вони можуть «підключитися» і яка мотивує їх працювати над досягненням кваліфікації.

Таким чином, мотиваційна діяльність спрямована на зміцнення самооцінки та впевненості в собі та сприяє розвитку соціальних навичок. Ці заходи можуть допомогти стимулювати інтереси та допитливість молодих людей і сприяти позитивному ставленню до навчання.

Ці дії також можуть сприяти дисциплінованості та зниженню агресії, вони можуть допомогти у вирішенні конфліктів, а також зміцнити стійкість або здатність справлятися з труднощами чи проблемами.

Тож далі запропонуємо програму соціально-психологічного тренінгу

Програма соціально-психологічного тренінгу

Мета: створення передумов для формування усвідомленого, мотивованого ставлення до навчальної діяльності за рахунок внутрішніх мотивів.

Завдання:

1. Розвиток самомотивації.
2. Виявлення пріоритетів у навчальній мотивації.
3. Аргументація зацікавленості у навчанні.
4. Розкриття лідерських якостей, навичок взаємодії, вміння вибудовувати професійне спілкування, контроль емоцій.

5. Формування навичок саморегуляції професійної активності.

Очікуваний результат:

- 1) Розвиток інтересів і допитливості.
- 2) Розвиток позитивного бачення себе.
- 3) Поліпшення соціальних навичок.
- 4) Поліпшення відносин із системою освіти та навчання (зменшення недовіри до системи).
- 5) Розвиток позитивного ставлення до навчання.
- 6) Поліпшення відносин з викладацьким / навчальним персоналом.
- 7) Покращена здатність долати перешкоди для навчання (складні особисті проблеми).
- 8) Знижений ризик низької мотивації та передчасного залишення закладу освіти.

Час проведення: 180 хвилин.

Форма: соціально-психологічний тренінг.

Кількість учасників: 30 чоловік.

Обладнання та необхідні матеріали: фліпчарт, папір, ручки, кольорові стікери, фломастери.

Тематичний план тренінгу:

Тренінг розрахований на 3 години, який включає в себе вправи на знайомство, зміцнення самооцінки та впевненості в собі та розвитку соціальних навичок; стимулювати інтересів та допитливості молодих людей і сприяння позитивного ставлення до навчання.

Правила тренінгу:

Правило № 1. Добровільність – передає добровільну участь (право відмовитися від участі в обговоренні якоїсь проблеми);

Правило №2. «Стоп» – правило (якщо подальше обговорення неприємне або небезпечне для учасника);

Правило №3. Конфіденційність – те, що обговорюється під час тренінгу має конфіденційний характер та не розголошується.

Правило №4. «Я» – звернення – говорити від себе.

Правило №5. «Піднята рука» – не перебивати, говорити по черзі.

Правило №6. 2 Хвилини. – це максимум часу на виступ та коментарі учасників.

Правило №7. Взаємоповага – поважати один одного та право на власну думку: не оцінювати і не засуджувати.

Правило № 8. Мобільний без звуку [16].

Структуру соціально-психологічного тренінгу представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Структура соціально-психологічного тренінгу

Зміст	Орієнтовна тривалість, хв.
ВСТУПНА ФАЗА	25
1. Привітання	5
2. Вправа «Фломастер» [13].	20
ФАЗА КОНТАКТУ	45
3. Вправа «Я все зможу» [13].	20
4. Вправа «Моя мрія» [13].	25
ФАЗА ЛАБІЛІЗАЦІЇ	40
5. Вправа «Мої цілі» [13].	25
6. Вправа «Університети багатіїв» (Авторська розробка М.В. Лебедя)	15
ФАЗА НАВЧАННЯ	1 год. 25 хв.
7. Вправа «Моя мотивація» (розробка Б.К. Пашнева, у модифікації М.В. Лебедя)	20
8. Вправа «Потік внутрішньої мотивації» [10].	20
9. Вправа «Бій за навчання» (Авторська розробка М.В. Лебедя)	45
ЗАКЛЮЧНА ФАЗА	10
10. Вправа «Дякую» [13].	5
11. Вправа «Рефлексія» [13].	5

Хід проведення тренінгу:

Структура: групі пропонується поставити стільці у формі кола, та зайняте бажане місце.

1. Привітання.

Мета: сформувати дружню атмосферу і познайомитися.

Час: 5 хв.

2. Вправа «Фломастер» [13].

Мета вправи: розминка, вироблення вміння говорити та вислуховувати компліменти.

Час: 20 хв.

Інструкція: Почнемо сьогодні з гри. Передаючи один одному Фломастер говоритимемо про безумовні переваги, сильні сторони того, кому його віддаємо.

3. Вправа «Я все зможу» [13].

Мета вправи: підвищення мотивації до навчання за допомогою новим видам діяльності або іншому реагування на ситуацію.

Час: 20 хв.

Інструкція: Учасники по черзі розповідають про якусь справу, яку їм особливо добре вдається виконати. Після розповіді вони відповідають на два питання:

Де може стати в нагоді це вміння?

Як їм вдалося цього навчитися?

Обговорення:

Чи виникло у вас бажання навчитись тому, що вміє робити хтось інший?

Хто з учасників вас здивував?

4. Вправа «Моя мрія» [13].

Мета вправи: формування уявлення про власне ідеальне майбутнє.

Час: 25 хв.

Інструкція: Учасники малюють на рисунку протягом 10 хв свою мрію, яка включає 3 аспекти: Мій дім, Я, Моє місце роботи.

Далі протягом

Після розповіді вони відповідають на два питання:

Де може стати в нагоді це вміння?

Як їм вдалося цього навчитися?

Обговорення:

Відповіді на питання: як мені досягти моєї мрії?

5. Вправа «Мої цілі» [13].

Мета вправи: формування уявлення про власні цілі та можливості.

Час: 25 хв.

Інструкція: Протягом 5 хвилин кожний учасник до свого малюнку формує 3 основні чіткі цілі (час досягнення та результат), наприклад, отримати освіту до 2025 року, до 2030 року відкрити власну практику, до 2035 року побудувати будинок.

Потім учасники презентують свій малюнок «Моя Мрія» та встановлені 3 цілі, інші учасники задають 3 уточнюючі питання стосовно цілей, на які обґрунтовується відповідь.

Обговорення:

Відповіді на питання: чи стало зрозуміліше, які цілі вашого життя і як їх досягти?

6. Вправа «Університети багатіїв» (Авторська розробка М.В. Лебедя)

Мета вправи: формування розуміння важливості навчання як основи для наступного успіху.

Час: 20 хв.

Інструкція: Учасникам роздаються роздруківки із таблицями звіту Forbes за 2022 рік із інформацією, де навчалися багатії світу.

Вступне слово:

Якщо врахувати всі дипломи, то Гарвардський університет займає перше місце за загальною кількістю випускників-мільярдерів. Відповідно до останнього звіту Forbes за 2022 рік, Університет Пенсільванії займає перше місце, якщо врахувати лише ступені бакалавра. Гарвард також займає перше місце за кількістю надбагатих випускників зі статками понад 30 мільйонів доларів. Загальна кількість надбагатих випускників Гарварду більш ніж удвічі перевищує кількість випускників наступного за рейтингом закладу Стенфорда.

Таблиця 2.7

Топ-10 університетів світу за кількістю випускників-мільярдерів [42]

Ранг	Університет	Кількість випускників-мільярдерів
1	Гарвардський університет	188
2	Стенфордський університет	74
3	Університет Пенсільванії	64
4	Колумбійський університет	53
5	Массачусетський технологічний інститут	38
6	Корнельський університет	35
7	Єльський університет	31
8	Університет Південної Каліфорнії	29
9	Чиказький університет	29
10	Мічиганський університет	26

Таблиця 2.8

Топ-20 найкращих університетів світу за кількістю надбагатих випускників (>30 мільйонів доларів) за Wealth-X 2019 [42]

Ранг	Університет	Кількість	Об'єднане багатство, млрд. дол.
1	2	3	4
1	Гарвардський університет	13 650	4769
2	Стенфордський університет	5580	2899
3	Університет Пенсільванії	5,575	1780
4	Колумбійський університет	3,925	1501
5	Нью-Йоркський університет	3380	712

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4
6	Массачусетський технологічний інститут	2,785	990
7	Кембриджський університет	2760	390
8	Північно-західний університет	2,725	389
9	Університет Південної Каліфорнії	2645	548
10	Чиказький університет	2405	707
11	Єльський університет	2400	777
12	Каліфорнійський університет, Берклі	2,385	760
13	Оксфордський університет	2,290	349
14	Корнельський університет	2,245	483
15	Техаський університет в Остіні	2,195	463
16	Прінстонський університет	2180	1126
17	Університет Нотр-Дам	2,085	179
18	Мічиганський університет	1970	691
19	INSEAD	1965	356
20	Каліфорнійський університет, Лос-Анджелес	1945	375

Далі давайте ознайомимось із видатними випускниками Гарвардського університету за посиланням (<https://edurank.org/uni/harvard-university/alumni/>) [21].

Обговорення: що Вас вразило у цьому списку? І чи змінилося Ваше розуміння важливості освіти?

7. Вправа «Моя мотивація» (розробка Б.К. Пашнева, у авторській модифікації М.В. Лебеда)

Мета вправи: формування розуміння мотиваційної складової.

Час: 20 хв.

Інструкція: Учасникам представляється 8 основних мотивів, учасникам необхідно ранжувати їх у порядку спадання для власної мотивації навчання.

- мотив зовнішнього примусу, ухилення від покарання;
- соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності;
- пізнавальний мотив;

- мотив престижу;
- мотив матеріального благополуччя;
- мотив отримання інформації;
- мотив досягнення успіху;
- мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.

Обговорення: кожний учасник отримав власну ієрархію мотивації навчання. Давайте обговоримо ефективність кожного елемента

8. Вправа «Потік внутрішньої мотивації» [10].

Мета вправи: формування розуміння внутрішньої мотивації.

Час: 20 хв.

Інструкція: У кожного з вас були в житті моменти, коли ви робили те, що вам дуже подобається, від чого ви отримували задоволення. Давайте спробуємо виявити, що ви відчували в ті моменти. Для цього візьміть свої робочі альбоми. Згадайте один-два таких випадки. Спробуйте мислено перенестися у той час. Проживіть цю подію так, ніби ви зараз знаходитесь в ній... А тепер запишіть навпроти цієї події ті почуття, які ви тоді переживали. Пишіть їх так, як вони вам спадають на думку, особливо не задумуючись над ними.

Інструктор на фліпчарті записує почуття, які по черзі називають учасники. Для чого ми це робили? Дослідник Міхал Чікзентміхалі проводив аналогічні дослідження з обдарованими людьми (спортсменами, вченими, художниками), і встановив, що для внутрішньо мотивованої діяльності характерний певний комплекс почуттів, названий ним «ПОТІК» (the FLOW):

- відчуття повної (розумової та фізичної) включеності у діяльність;
- повна концентрація уваги, думок, почуттів на справі;
- ясне усвідомлення мети діяльності;
- чітке усвідомлення того, наскільки вдало виконуєш свою роботу;
- відсутність тривоги з приводу можливої невдачі, помилки;
- відчуття суб'єктивної зупинки часу;

– втрата звичного відчуття чіткого усвідомлення себе і свого оточення [10].

Обговорення: Давайте порівняємо ці списки, і побачимо, що вони дуже близькі між собою. Ті стани є станами внутрішньої мотивації.

9. Вправа «Бій за навчання» (Авторська розробка М.В. Лебедя)

Мета вправи: формування розуміння як використовувати мотивацію у навчанні.

Час: 45 хв.

Інструкція: Група розділяється на 2 команди: Мотиви навчання, Бар'єри до успішного навчання.

Протягом 15 одна команда обирає найбільш ефективні інструменти мотивації навчання та боротьби із бар'єрами, інша команда формує список із найбільш значущими бар'єрами, які заважають успішному навчанню.

Протягом 15 хвилин по черзі учасники команди бар'єрів до навчання представляють свій список, а команда супротивника аргументує, яким чином із цим можна успішно справлятися і які внутрішні мотиви задіювати.

Обговорення: Чи здатні внутрішні мотиви побороти бар'єри до успішного навчання?

10. Вправа «Дякую» [13].

Мета вправи: формування позитивного сприйняття отриманого досвіду.

Час: 5 хв.

Інструкція: Група стає в коло і по черзі каже «Я Дякую за.....». Починає тренер: «Я дякую за ваш час, за вашу роботу і сподіваюсь, що проведений час стан у нагоді у процесів навчання»

11. Вправа «Рефлексія» [13].

Мета вправи: підведення підсумків.

Час: 5 хв.

Інструкція: Група стає в коло і по черзі підсумовує, що дав даний тренінг особисто учаснику

Отже, запропонований тренінг дозволить підвищити рівень внутрішньої мотивації до навчання та зрозуміти за рахунок розуміння значення навчання для успішного життєвого досвіду та ідентифікації власних мотивів.

Завершальний етап тренінгової роботи:

- підбиття підсумків соціально-психологічного тренінгу;
- отримання зворотного зв'язку від учасників;
- релаксація і процедури завершення тренінгу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі проведено експериментальне дослідження мотивації навчальної діяльності в умовах військового стану здобувачів 1 курсу, що дало можливість виконати наступні висновки та узагальнення.

1) Сучасна теорія самодетермінації деталізує три фундаментальні психологічні потреби, які є важливими для щоденного функціонування індивідів, включаючи роль у культивуванні самовизначених типів мотивації. Зазначені потреби – це потреби в автономії, компетентності та спорідненості. У сукупності попередні дослідження продемонстрували додаткові переваги підтримки самостійності вчителів і батьків для здобувачів освіти 1 курсу. Попередні дослідження показують, що постійна підтримка задоволення потреб у школі є найважливішим фактором у прогнозуванні та розумінні самовизначеної мотивації здобувачів освіти. Окрім базових психологічних потреб, підтримка автономії з боку вчителів також була позитивно пов'язана з самовизначеними типами мотивації (внутрішня, ідентифікована) і негативно пов'язана з типами мотивації, ближчими до несамовизначеного полюса (інтроєктована, зовнішня, амотивація;). Методика дослідження мотивації навчальної діяльності в юнацькому віці включатиме 3 етапи: опитування за обраними методиками, психологічний та статистичний аналіз результатів, розробка практичних рекомендацій щодо формування мотивації навчальної діяльності.

2) У дослідженні взяли участь 30 здобувачів вищої освіти 1-го курсу, віком від 17 до 19 років (дівчат – 30). Для проведення дослідження в даній роботі були використані наступні методики:

- Методика діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої,
- «Тест-опитувальник мотивації досягнення» А. Меграбяна;
- «Опитувальник спрямованості учбової мотивації» Т.Д. Дубовицької;
- «Методика вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнєв.

Представлені методики дозволять діагностувати мотивацію до навчання здобувачів 1 курсу в умовах військового стану.

3) У результаті опитування за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеевої з'ясовано, що у досліджуваних здобувачів освіти найбільш вираженими є комунікативні мотиви до навчання, які простежуються у 7 опитаних (23%); утилітарні мотиви (6 опитаних – 20%) та мотиви професійного становлення (5 опитаних – 17%). У той же час найменш вираженими є мотиви особистого становлення (у 1 опитаного).

У результаті опитування за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна визначено, що у досліджуваних здобувачів освіти найбільш вираженими є невизначений мотив за Тест-опитувальником мотивації досягнення, у 15 осіб (50%). У 10 осіб (33%) мотивом навчання є прагнення до успіху, а у 5 осіб (17%) – уникнення невдачі.

У результаті опитування за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької встановлено, що у 16 досліджуваних здобувачів освіти (53%) переважає зовнішня мотивація, а у 14 – внутрішня (47%). Крім того, серед досліджуваних не виявлено осіб із низькою внутрішньою мотивацією, у той же час лише 1 здобувач освіти має високий рівень мотивації до навчальної діяльності. Між тим, 29 здобувачів освіти (97%) мають середній рівень мотивації.

У результаті опитування за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева визначено, що найбільш вираженим є мотив матеріального благополуччя, далі йдуть мотив отримання інформації та соціально-орієнтований мотив обов'язку та відповідальності. У 70% опитаних домінуючим типом є мотив матеріального благополуччя, а 19% керуються у навчальній діяльності мотивами соціально-орієнтованого обов'язку та відповідальності.

Підсумовуючи необхідно відзначити несформованість внутрішніх стимулів до навчання для отримання нової інформації, професійних знань.

4) Здобувачі освіти потребують посилення внутрішньої мотивації до навчання. Тому запропоновано тренінг для посилення внутрішньої мотивації до навчання для здобувачів освіти 1-го курсу, метою якого є створення передумов для формування усвідомленого, мотивованого ставлення до навчальної діяльності за рахунок внутрішніх мотивів. Тренінг містить 10 вправ, тривалість 180 год, розрахований на 30 учасників.

Очікувані результати впровадження тренінгу включають: розвиток інтересів і допитливості, розвиток позитивного бачення себе., поліпшення соціальних навичок, поліпшення відносин із системою освіти та навчання (зменшення недовіри до системи), розвиток позитивного ставлення до навчання, поліпшення відносин з викладацьким / навчальним персоналом, покращена здатність долати перешкоди для навчання (складні особисті проблеми), знижений ризик низької мотивації та передчасного залишення закладу освіти.

Запропонований тренінг дозволить підвищити рівень внутрішньої мотивації до навчання та зрозуміти за рахунок розуміння значення навчання для успішного життєвого досвіду та ідентифікації власних мотивів.

ВИСНОВКИ

В процесі проведення дослідження досягнуто поставлену мету та завдання, що дало можливість зробити наступні узагальнення:

1. Вивчено наукову літературу з проблеми дослідження. У науковій спільноті переважають три домінуючих дискурси, яким відповідає ряд базисних теорій: дискурс «автентичності», дискурс «оцінювання»; дискурс «експансії»; дискурс «конструювання». Поняття «мотивація» включає цілий комплекс аспектів, під якими розуміється система спонукань: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, мотиваційні установки (диспрозії), ідеали. Виділяють 4 основні типи мотивації: зовнішня мотивація; інтроєктована мотивація; виявлена мотивація; внутрішня мотивація. Основними сучасними теоріями мотивації навчальної діяльності є: АТ – теорія атрибуції; EVT – теорія очікуваної вартості; GOT – теорія цільової орієнтації; SCT – соціально-когнітивна теорія; SDT – теорія самовизначення. Визначення своєї ідентичності стає головною орієнтацією особистості та забезпечує за сприятливих умов адекватний вибір професії. Усі події сьогодення починають оцінюватися здобувачем 1 курсу із позицій майбутнього сенсу його життя. Юнацький вік характеризується формуванням ціннісних орієнтацій та світоглядів, відповідно до яких вибудовуються особистісні та професійні перспективи. Формування більш-менш ясного уявлення про світ забезпечує певний перспективний напрямок руху, що в цілому стабілізує особистість та забезпечує її певну гармонію та емоційну врівноваженість. У цьому напрямі мотиваційні компоненти забезпечують формування особливих здібностей здобувачів 1 курсу: кристалізацію основних моральних критеріїв співіснування; спроба використовувати одні й самі вимоги до інших і себе; орієнтація своєї діяльності не так на часовий результат, як на кінцевий результат і шляхи його досягнення; формування

почуття самототожності у часі та перспективі; вміння бачити та враховувати потреби інших.

2. Проведено діагностику соціально-психологічної характеристики особливостей мотивації навчальної діяльності у здобувачів вищої освіти I курсу в умовах військового стану. У дослідженні взяли участь 30 здобувачів вищої освіти 1-го курсу, віком від 17 до 19 років (дівчат – 30). Для проведення дослідження в даній роботі були використані наступні методики:

- Методика діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої,
- «Тест-опитувальник мотивації досягнення» А. Меграбяна;
- «Опитувальник спрямованості учбової мотивації» Т.Д. Дубовицької;
- «Методика вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнєв.

Представлені методики дозволять діагностувати мотивацію до навчання здобувачів I курсу в умовах військового стану.

3. Виконано психологічний та статистичний аналіз результатів констатувального експерименту. Так, у результаті опитування за методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеєвої з'ясовано, що у досліджуваних здобувачів освіти найбільш вираженими є комунікативні мотиви до навчання, які простежуються у 7 опитаних (23%); утилітарні мотиви (6 опитаних – 20%) та мотиви професійного становлення (5 опитаних – 17%). У той же час найменш вираженими є мотиви особистого становлення (у 1 опитаного). У результаті опитування за Тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна визначено, що у досліджуваних здобувачів освіти найбільш вираженими є невизначений мотив за Тест-опитувальником мотивації досягнення, у 15 осіб (50%). У 10 осіб (33%) мотивом навчання є прагнення до успіху, а у 5 осіб (17%) – уникнення невдачі. У результаті опитування за Опитувальником спрямованості учбової мотивації Т.Д. Дубовицької встановлено, що у 16 досліджуваних здобувачів освіти (53%) переважає зовнішня мотивація, а у 14 – внутрішня (47%). Крім того, серед досліджуваних не виявлено осіб із низькою внутрішньої мотивацією, у

той же час лише 1 здобувач освіти має високий рівень мотивації до навчальної діяльності. Між тим, 29 здобувачів освіти (97%) мають середній рівень мотивації. У результаті опитування за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності» Б. Пашнева визначено, що найбільш вираженим є мотив матеріального благополуччя, далі йдуть мотив отримання інформації та соціально-орієнтований мотив обов'язку та відповідальності. У 70% опитаних домінуючим типом є мотив матеріального благополуччя, а 19% керуються у навчальній діяльності мотивами соціально-орієнтованого обов'язку та відповідальності.

4. На основі результатів констатувального експерименту розроблено практичні рекомендації щодо формування мотивації навчальної діяльності у здобувачів вищої освіти I курсу в умовах військового стану. Запропоновано тренінг для посилення внутрішньої мотивації до навчання для здобувачів освіти 1-го курсу, метою якого є створення передумов для формування усвідомленого, мотивованого ставлення до навчальної діяльності за рахунок внутрішніх мотивів. Тренінг містить 10 вправ, тривалість 180 год, розрахований на 30 учасників. Очікувані результати впровадження тренінгу включають: розвиток інтересів і допитливості, розвиток позитивного бачення себе., поліпшення соціальних навичок, поліпшення відносин із системою освіти та навчання (зменшення недовіри до системи), розвиток позитивного ставлення до навчання, поліпшення відносин з викладацьким / навчальним персоналом, покращена здатність долати перешкоди для навчання (складні особисті проблеми), знижений ризик низької мотивації та передчасного залишення закладу освіти. Запропонований тренінг дозволить підвищити рівень внутрішньої мотивації до навчання та зрозуміти за рахунок розуміння значення навчання для успішного життєвого досвіду та ідентифікації власних мотивів.

Таким чином, мета дослідження досягнута, завдання виконано, результати дослідження підтверджують мету і завдання дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Булах І.С., Алексєєва Ю.А. Моральне зростання підлітків: сучасні технології консультативної діяльності: навч. посіб. [Електронний ресурс] / І.С. Булах, Ю.А. Алексєєва // Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова – 2010. – 223 с. – Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9344/Bulah%20I.S.,%20Aleksieieva%20Iu.A.Moral%20growth%20of%20the%20adolescents%20modern%20otechnologies%20of%20the%20consultative%20activities.pdf?sequence=1>
2. Бурмас Н. І., Дослідження навчальної мотивації у студентів першого курсу Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. [Електронний ресурс]. / Л. А. Бойко, І. Р. Бекус, М. В. Кирилів // Медична освіта. – 2016. – № 4. – С. 31-33. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/276622274.pdf>
3. Винар В.І. Мотивційна сфера студента, особливості її дослідження. [Електронний ресурс] /В. І. Винар // – 2021. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/motivaciyna-sfera-studenta-osoblivosti-doslidzhennya-142251.html>
4. Вплив війни на психічне здоров'я дітей. [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-childrens-mental-health/>
5. Грущенко С. І. Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності. [Електронний ресурс]. / С. І. Грущенко // Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, наукова бібліотека. Харків : ХНПУ. – 2019. – 40 с. – Режим доступу: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/biblioteka/motyvatsiya_yak_faktor.pdf
6. Гуцало Е. Психологія вікового розвитку особистості. [Електронний ресурс]. / Е. Гуцало// Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Каф. психології. Кіровоград : Імекс ЛТД, – 2010. – Режим

доступу:

https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/%D0%92%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%93%D1%83%D1%86%D0%B0%D0%BB%D0%BE_%D0%95.%D0%A3

7. Гуцан О. М. Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля. [Електронний ресурс]. / О.М. Гуцан// Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. Харків : НТУ "ХПІ". – 2017. – № 24 (1246). – С. 26-30. – Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/e0e7e44b-ef96-4a3b-adc9-36c293041c90>

8. Завірюха В.В. Психологічні особливості розвитку мотивації досягнень у підлітковому віці. [Електронний ресурс]. / В.В. Завірюха // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2018. – Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – Вип.18. – С. 72-82. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/720189/1/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%8E%D1%85%D0%B0_2018.pdf

9. Климчук В.О. Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації. [Електронний ресурс]. /В.О. Климчук // Житомир. – Монографія. – 2015. – 290 с. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/10813/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%9D%D0%90%D0%9F%D0%9D.pdf

10. Климчук В.О. Тренінг внутрішньої мотивації: результати апробації та структура. – Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – №10. – С. 52-59

11. Климчук В.О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації. [Електронний ресурс]. / В. О. Климчук // Соціальна психологія. – 2008. – №6 –(32). – С. 70-77. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/reader/12084130>
12. Коропецька О. М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. Навчальний посібник. – К. : КНТ. – 2016. – 438 с.
13. Острогляд А. Тренінг «Формування мотивації до навчальної діяльності в учнів старших класів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urok-ua.com/treninh-formuvannya-motyvatsiji-do-navchalnoji-diyalnosti/>
14. Павлик Н. В. Психологія гармонізації характеру в юнацькому віці: Монографія. [Електронний ресурс]./ Павлик Н.В. // К.: Логос. – 2015. – 383 с. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32310442.pdf>
15. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. [Електронний ресурс]. / В.М. Поліщук // Суми : Університетська книга. – 2019. – 352 с. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_IL.pdf
16. Правила роботи під час тренінгу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://nsj.gov.ua/files/15216193112.1.2%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B3%D1%83.pdf>
17. Приходько І. І. Теорія самовизначення особистості для дослідження мотивації військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах. [Електронний ресурс]. /І. І. Приходько // Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір (до 25-річчя Національного університету "Одеська юридична академія" та 175-річчя Одеської школи права) : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 черв. 2022 р.).

– Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія». – 2022. – С.200-202. – Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/18037>

18. Психологія розвитку особистості у підлітковому та ранньому юнацькому віці. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. [Н.О. Гончарова, Ю.Л. Горбенко, Ю.І. Калюжна, В.А. Лавріненко, М.М. Мельничук, О.Г. Мирошник, Н.М. Мишко, В.Ф. Моргун, Л.Г. Перетятко, М.М. Рева, К.В. Седих, М.М. Тесленко, І.Г. Тітов, Т.Є. Тітова, А.С. Харченко, Н.О. Чайкіна, Т.А. Яновська] ; за ред. К.В. Седих. Полтава : Астроя. – 2018. – 342 с. – РЕЖИМ ДОСТУПУ: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/6949/1/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_2018_%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf

19. Страшенко О. В. Особливості інтелектуальних здібностей студентів юнацького віку. [Електронний ресурс]. / О.В. Страшенко // Національний авіаційний університет. – 2019. – Режим доступу: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39225>

20. Чаусова Т. В. Особливості формування мотиваційної сфери навчання підлітків. [Електронний ресурс]. /Т.В. Чаусова // Вісник післядипломної освіти. Серія : Соціальні та поведінкові науки. – 2018. – Вип. 6. – С. 121-134. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vispdoso_2018_6_12

21. 100 Notable alumni of Harvard University. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://edurank.org/uni/harvard-university/alumni/>

22. Aelterman N. Toward an integrative and fine-grained insight in motivating and demotivating teaching styles: The merits of a circumplex approach. [N. Aelterman, M. Vansteenkiste, L. Haerens, B. Soenens, J. R. J. Fontaine,

J.Reeve] [Электронный ресурс]. *Journal of Educational Psychology*. – 2019. – № 111(3). – p. 497-521. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1037/edu0000293>

23. Ames C. Classrooms: goals, structures, and student motivation.– *J Educ Psychol*. – 1992. – №84:261.

24. Bandura A. Self-efficacy In: Ramachaudran VS, ed. *Encyclopedia of Human Behavior*. –New York: Academic Press. – 1994 – vol 4. – p.71-81.

25. Building motivation to learn. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/intervention-approaches/building-motivation-learn>

26. Bureau J. S., Howard J. L., Chong J. X. Y., Guay F. Pathways to Student Motivation: A Meta-Analysis of Antecedents of Autonomous and Controlled Motivations. [Электронный ресурс]. / J. S. Bureau, J. L. Howard, J. X. Y. Chong, F. Guay // *Review of Educational Research*. – 2022. – № 92(1). – p. 46–72. Режим доступа: <https://doi.org/10.3102/00346543211042426>

27. Carpentier J., Mageau G. A. The role of autonomy support in the development of passion. [Электронный ресурс] / J. Carpentier, G. A. Mageau// In Vallerand R. J., Houliort N. (Eds.), *Passion for work: Theory, research, and applications*. – 2019. – pp. 201-226.

28. Chen B. Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. [Электронный ресурс] / B. Chen, M. Vansteenkiste, W. Beyers, L. Boone, E. L. Deci, J. Van der Kaap-Deeder, B. Duriez, W. Lens, L. Matos, A. Mouratidis, R. M. Ryan, K. M. Sheldon, B. Soenens, S. Van Petegem, J. Verstuyf // *Motivation and Emotion*. 2015. – 39(3), 216–236. Режим доступа: <https://doi.org/10.1007/s11031-014-9450-1>

29. Cook D. A, Anthony R. Motivation to learn: an overview of contemporary theories. [Электронный ресурс] / D. A Cook, R. Anthony // *Med Educ*. – 2016 Окт. – № 50(10): 997-1014. – Режим доступа: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5113774/>

30. Соболева С. Академічна прокрастинація як психолого-педагогічна проблема. [Електронний ресурс] / С. В, Соболева // Гуманістський вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Педагогіка. Психологія. Філософія.– 2014. – Вип.34. – С.190-197. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2014_34_26
31. Deci E.L., Koestner R., Ryan R.M. A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. [Електронний ресурс] / E. L. Deci, R. Koestner, R.M. Ryan // Psychol Bull. – 1999. – №125. – P.627-668. – Режим доступу: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10589297>
32. Dweck C.S. Self-Theories: Their Role in Motivation, Personality, and Development. – New York, NY: Psychology Press. – 2000.
33. Dweck C.S., Leggett E.L. A social-cognitive approach to motivation and personality. Psychol Rev. – 1988. – № 95 p. – 256-73.
34. Eccles J.S, Subjective Task Value and the Eccles et al Model of achievement-related choices In: Elliot AJ, Dweck CS, eds. – Handbook of Competence and Motivation. – New York, NY: Guilford Press. – 2005. – P. 105-121.
35. Eccles J.S., Wigfield A. Motivational beliefs, values, and goals. [Електронний ресурс] / J.S. Eccles, A. Wigfield // Annu Rev Psychol. – 2002. – № 53. – P. 109-132. – Режим доступу: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11752481>
36. Elliot A.J. A conceptual history of the achievement goal construct In: Elliot AJ, Dweck CS, eds. Handbook of Competence and Motivation. – New York, NY: Guilford Press. – 2005. – № 52-72.
37. Graham S, Weiner B. Motivation: past, present, and future In: Harris KR, Graham S, Urdan T, eds. APA Educational Psychology Handbook. Vol 1:

Theories, Constructs, and Critical Issues. – Washington, DC: American Psychological Association. – 2012. – p367-397.

38. Harackiewicz J.M, Barron K.E, Pintrich PR, Elliot AJ, Thrash TM. Revision of achievement goal theory: necessary and illuminating. – J Educ Psychol. – 2002. – №94. – P. 638-645.

39. Howard J. L., Bureau J. S., Guay F., Chong J. X. Y., Ryan R. M. Student motivation and associated outcomes: A meta-analysis from self-determination theory. [Электронный ресурс] / J. L.Howard, J. S. Bureau, F. Guay, J. X. Chong, R. M.Ryan // Perspectives on Psychological Science. – 2021. – Advance online publication. — Режим доступа: <https://doi.org/10.1177/1745691620966789>

40. Joshi P.T., O'Donnell D. Consequences of child exposure to war and terrorism. – Clinical Child and Family Psychology Review – .2003. — №6(4). – P. 279-291

41. Lazowski R. A., Hulleman C. S. Motivation interventions in education: A meta-analytic review. [Электронный ресурс] / R. A. Lazowski, C. S. Hulleman // Review of Educational Research. – 2016. – № 86(2). – 602-640. – Режим доступа: <https://doi.org/10.3102/0034654315617832>

42. List of universities by number of billionaire alumni. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_universities_by_number_of_billionaire_alumni

43. Mageau G. A., Ranger F., Koestner R., Moreau E. Construction and validation of the Perceived Parental Autonomy Support Scale (P-PASS). [Электронный ресурс] / G. A. Mageau, F. Ranger, R. Koestner, E. Moreau // Canadian Journal of Behavioural Science. – 2015. – № 47(3). – 251-262. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1037/a0039325>

44. Motivation and Barriers to Learning for Young People. February 2013. [Электронный ресурс] — Режим доступа:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/70141/bis-13-548-motivation-and-barriers-to-learning-for-young-people-not-in-education-employment-or-training.pdf

45. Murphy P.K., Alexander P.A. A motivated exploration of motivation terminology. [Электронный ресурс] / P.K. Murphy, P.A. Alexander // *Contemp Educ Psychol.* – 2000. – № 25 (1):3–53. –Режим доступа: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10620380>

46. Murthy S.S. Lakshminarayana R. Mental health consequences of war: a brief review of research findings. – *World Psychiatry.* – 2006. – №5(1). – P. 25-30.

47. Nooryani B. Ukrainian children at risk of long-term mental health problems. NRC. 24 Aug 2022. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukrainian-children-risk-long-term-mental-health-problems>

48. Pemberton A. Procrastination: a feature of anxiety in teens? [Электронный ресурс] / A. Pemberton// *NEWSDAY REPORTER.* – 2022. – 22 September. – Режим доступа: <https://newsday.co.tt/2022/09/22/procrastination-a-feature-of-anxiety-in-teens/>

49. Reeve J., Cheon S. H. Autonomy-supportive teaching: Its malleability, benefits, and potential to improve educational practice. [Электронный ресурс] / J. Reeve, S. H. Cheon // *Educational Psychologist.* – 2021. – 56(1), 54-77. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1080/00461520.2020.1862657>

50. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. [Электронный ресурс] / R. M. Ryan, E. L. Deci // *Contemporary Educational Psychology,* – 2020. – №61(April), 101860. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>

51. Ryan R.M., Deci E.L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. [Электронный ресурс] /

R. M. Ryan, E. L. Deci // *Am Psychol.* – 2000. – №55. – P. 68-78. – Режим доступа: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11392867>

52. Schunk D. H. Self-efficacy and academic motivation. – *Educ Psychol.* – 1991. – № 26. – P. 207-31.

53. Schunk D.H., Meece J.L., Pintrich P.R.. *Motivation in Education: Theory, Research, and Applications.* – 4th edn Upper Saddle River. – NJ: Pearson. – 2014.

54. Schunk D.H., Zimmerman B.J. Competence and control beliefs: distinguishing the means and ends In: Alexander PA, Winne PH, eds. *Handbook of Educational Psychology*, 2nd edn Mahwah. – NJ: Laurence Erlbaum. – 2006. – P.349-367.

55. Sheldon K. M., Abad N., Omoile J. Testing self-determination theory via Nigerian and Indian adolescents. [Электронный ресурс] / K. M. Sheldon, N. Abad, J. Omoile // *International Journal of Behavioral Development.* – 2009. – 33(5)/ – p. 451-459. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1177/0165025409340095>

56. Souders B. 20 Most Popular Theories of Motivation in Psychology. – 2019. – 5 Nov. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://positivepsychology.com/motivation-theories-psychology/>

57. Vasconcellos D. Self-determination theory applied to physical education: A systematic review and meta-analysis. [Электронный ресурс] / D. Vasconcellos, P. D. Parker, T. Hilland, R. Cinelli, K. B. Owen, N. Kapsal, D. Antczak, J. Lee, N. Ntoumanis, R. M. Ryan, C. Lonsdale // *Journal of Educational Psychology.* – 2020. – № 112(7). – p, 1444-1469. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1037/edu0000420>

58. Vasquez A. C., Patall E. A., Fong C. J., Corrigan A. S., Pine L. Parent autonomy support, academic achievement, and psychosocial functioning: A meta-analysis of research. [Электронный ресурс] / A. C. Vasquez, E. A. Patall, C. J. Fong, A. S. Corrigan, L. Pine // *Educational Psychology Review.* – 2016. –

28(3). – № 605-644. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1007/s10648-015-9329-z>

59. Weiner B. Intrapersonal and interpersonal theories of motivation from an attributional perspective. – *Educ Psychol Rev.* – 2000. – №12 (1). – P. 1-14.

60. Wigfield A., Eccles J.S. Expectancy-value theory of achievement motivation. [Электронный ресурс] / A. Wigfield, J. S. Eccles // *Contemp Educ Psychol.* – 2000. – № 25: р. – 68-81. – Режим доступа: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10620382>

61. Zhou L. H., Ntoumanis N., Thøgersen-Ntoumani C. Effects of perceived autonomy support from social agents on motivation and engagement of Chinese primary school students: Psychological need satisfaction as mediator. [Электронный ресурс] / L. H. Zhou, N. Ntoumanis, C. Thøgersen-Ntoumani // *Contemporary Educational Psychology.* – 2019.– 58(July). – 323-330. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2019.05.001>

62. Zimmerman B.J. Attaining self-regulation: a social cognitive perspective. – In: Boekaerts M, Pintrich PR, Zeidner M, eds. *Handbook of Self-Regulation.* San Diego. – CA: Academic Press. – 2000. – P.13-39.

63. Zimmerman B.J. Self-efficacy: an essential motive to learn. [Электронный ресурс] / B.J. Zimmerman // *Contemp Educ Psychol.* – 2000. – № 25. – P.82-91. – Режим доступа: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10620383>

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (МЕТОДИКА М.І. АЛЕКСЄЄВОЇ)

Інструкція: «В цій анкеті перераховано причини, які можуть пояснити Ваше прагнення вчитися якомога краще; біля кожного номера пункту анкети зазначте свою відповідь таким чином:

- *причина дуже важлива, саме через неї я вчусь ++*
- *не дуже важлива причина, але також відіграє роль +*
- *не знаю, про таку не думав 0*
- *не має для мене важливого значення –*
- *не має для мене ніякого значення – –».*

Я навчаюсь оскільки:

1. Хочу розширити свій кругозір, краще орієнтуватися у оточуючій дійсності.
2. Хочу у майбутньому отримувати високу заробітну платню.
3. Хочу знати закони розвитку природи, суспільства.
4. Оволодіння знаннями — обов'язок студента.
5. Без навчання неможливо розвинути свої розумові здібності.
6. Інакше будуть неприємності в коледжі та вдома.
7. Такий порядок: батьки працюють, діти навчаються.
8. Хочу відповідати сучасному рівню життя.
9. Подобається дізнаватись нове.
10. Знання допомагають спілкуватися на різноманітні теми.
11. Вища освіта допоможе отримати обрану мною професію.
12. Хочу підготуватися до магістратури.
13. Нашій країні потрібні освічені та всебічно розвинені люди.
14. Знання дають почуття впевненості в собі.
15. Хочу оволодіти способами самостійної роботи над собою, щоб вдосконалюватися далі.
16. Хочу бути освіченою, культурною людиною.
17. Думаю, що диплом про вищу освіту забезпечить мені деякі переваги у
18. Хочу мати забезпечене майбутнє.
19. В коледжі, у спілкуванні із своїми товаришами та викладачами перевіряєш правильність своїх поглядів, вчинків.
20. ВНЗ допомагає виробити власні погляди на оточуючий світ, суспільство, політику, культуру.
21. Вища освіта — гарна основа для будь-якої професії.
22. Вчитися примушують.
23. В студентські роки з'являються дійсні друзі.
24. Вища освіта забезпечить мені певну позицію у суспільстві.

Тест-опитувальник мотивації досягнення А. Меграбяна

Тест є опитувальником, що має дві форми – чоловічу (форма А) і жіночу (форма Б).

Тест складається з низки тверджень, що стосуються певних сторін характеру, а також думок і почуттів із приводу деяких життєвих ситуацій. Щоб оцінити ступінь вашої згоди або незгоди з кожним твердженням, використовуйте таку шкалу:

- +3 — цілком погоджуюсь;**
- +2 — погоджуюсь;**
- +1 — швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;**
- 0 — нейтральний;**
- 1 — швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;**
- 2 — не погоджуюсь;**
- 3 — цілком не погоджуюсь.**

Прочитайте твердження тесту й оцініть ступінь своєї згоди (або незгоди). Проти номера твердження поставте цифру, що відповідає мірі вашої згоди (+3, +2, +1, 0, -1, -2, -3).

Не витрачайте часу на його обмірковування.

Тест опитувальника (форма А)

1. Я більше думаю, як одержати хорошу оцінку, ніж боюся одержати погану.
2. Коли я повинен виконати складне, незнайоме мені завдання, то волів би зробити його разом з кимсь, ніж працювати самотужки.
3. Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнений, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, у рішенні яких сумніваюся.
4. Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження і в успіху якої я впевнений, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки.
5. Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклав усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взявся б за те, що мені може вдатись добре.
6. Я надаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинен сам визначати свою роль.
7. Я витрачаю більше часу на читання спеціальної літератури, ніж художньої.
8. Я б віддав перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою.
9. Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності.
10. Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами.
11. Якби я мав намір грати в карти, то швидше зіграв би в розважальну гру, ніж у важку, що потребує міркувань.

12. Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніший від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості.
13. У вільний від роботи час я опаную техніку якоїсь гри швидше для розвитку свого уміння, ніж для відпочинку і розваг.
14. Я швидше волю зробити якусь справу так, як я вважаю за потрібне, нехай навіть із 50-відсотковим ризиком помилитися, ніж робити її так, як мені радять інші.
15. Якби мені довелося вибирати, то я швидше вибрав би роботу, у якій початкова зарплата становитиме 1500 грн. буде такою невизначений час, ніж роботу, у якій початкова зарплата дорівнює 750 грн. і є гарантія, що не пізніше ніж через 5 років я одержуватиму 5000 грн.
16. Я швидше волю грати у команді, ніж змагатися віч-на-віч.
17. Я волю працювати самовіддано, поки не матиму цілковитого задоволення від здобутого результату, ніж прагнути закінчити справу якомога швидше і з меншими зусиллями.
18. На іспиті я б віддав перевагу конкретним питанням, що вимагають висловлення власної думки.
19. Я швидше оберу справу, у якій існує імовірність невдачі, але є й можливість досягти більшого, ніж таку, у якій моє становище не погіршиться, проте й істотно не поліпшиться.
20. Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну («пронесло!»), ніж втішатимусь хорошою оцінкою.
21. Якби я міг повернутися до якоїсь незавершеної справи, то швидше б взявся до важкої, ніж до легкої.
22. У виконанні контрольного завдання я більше турбуюся про те, як би не допустити якоїсь помилки, ніж думаю про те, як правильно його вирішити.
23. Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сам продовжуватиму шукати вихід.
24. Після невдачі я стаю більш зібраним й енергійним, ніж втрачаю бажання продовжувати свою справу.
25. Якщо є сумнів в успіху якоїсь справи, то я швидше не ризикуватиму, ніж все-таки візьму в ньому активну участь.
26. Коли я беруся за важку справу, я більше побоююся, що не впораюся з нею, ніж сподіваюся, що все вдасться.
27. Я працюю ефективніше під чиймсь керівництвом, ніж коли особисто відповідаю за свою роботу.
28. Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнений.
29. Я працюю продуктивніше над завданням, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати, ніж тоді, коли мені описують проблему загалом.
30. Якби я успішно вирішив якийсь завдання, то з великим задоволенням взявся б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу.
31. Коли потрібно змагатися, у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння.

Продовження Додатку Б

32. Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити.

Тест опитувальника (форма Б)

1. Я більше думаю про одержання гарної оцінки, ніж побоююся одержати погану.
2. Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнена, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, які знаю, як вирішувати.
3. Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження й в успіху якої я впевнена, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки.
4. Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклала усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взялася б за те, що в мене може добре вийти.
5. Я віддаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинна сама визначати свою роль.
6. Я більше боюсь зазнати невдачі, ніж сподіваюсь на успіх.
7. Я віддаю перевагу науково-популярній літературі перед літературою розважального жанру.
8. Я б віддала перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою.
9. Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності.
10. Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами.
11. Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну, що «пронесло», ніж втішатимусь гарною оцінкою.
12. Якби я мала намір грати в карти, то я швидше зіграла б у розважальну гру, ніж у таку, що потребує міркувань.
13. Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніша від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості.
14. Після невдачі я стаю більш зібраною й енергійною, ніж втрачаю бажання продовжувати справу.
15. Невдачі отруюють моє життя більше, ніж успіхи приносять радості.
16. У нових невідомих ситуаціях я швидше хвилююся і непокоюся, ніж цікавлюсь.
17. Я швидше спробую приготувати нову цікаву страву, хоча вона може погано вийти, ніж готуватиму звичну, котра зазвичай добре виходила.
18. Я швидше займусь чимось приємним і необтяжливим, ніж виконуватиму щось, на мою думку, що вартісне, але не дуже захоплююче.
19. Я швидше витрачу увесь свій час на здійснення однієї справи, замість того, щоб виконати швидко за цей самий час дві–три інші.

Продовження Додатку Б

20. Якщо я занедужала і змушена залишитися дома, то використовую час швидше для того, щоб розслабитися і відпочити, ніж щоб читати і працювати.
21. Якби я жила з кількома дівчатами в одній кімнаті, і ми вирішили б влаштувати вечірку, то я зволіла б сама організувати її, ніж допустила б, щоб це зробила інша.
22. Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сама продовжуватиму шукати вихід.
23. Якщо потрібно змагатися, у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння.
24. Коли я беруся за важке діло, я швидше побоююся, що не впораюся з ним, ніж сподіваюся, що воно вийде.
25. Я працюю ефективніше під чийось керівництвом, ніж тоді, коли я особисто відповідаю за свою роботу.
26. Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнена.
27. Якби я успішно вирішила якесь завдання, то з великим задоволенням взялася б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу.
28. Я працюю продуктивніше над завданням, коли переді мною ставлять його лише загалом, ніж тоді, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати.
29. Якщо у виконанні важливої справи я припускаюся помилки, то частіше розгублююся і впадаю у відчай, замість того, щоб швидко опанувати себе і спробувати виправити становище.
30. Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити.

Методика діагностики спрямованості навчальної мотивації

(Методика Дубовицькою Т. Д.)

Методика виявляє спрямованість і рівень розвитку внутрішньої мотивації навчальної діяльності при вивченні конкретних предметів.

Інструкція: Прочитайте кожне висловлювання і висловіть своє ставлення до предметів курсу, проставивши навпроти номера висловлювання відповідний вам відповідь, використовуючи для цього запропоновані позначення:

Вірно - (++)*, *Мабуть, вірно - (+)*, *Мабуть, невірно - (-)*, *Невірно - (--)

1. Вивчення даного предмета дає мені можливість дізнатися багато важливої інформації для себе, проявити здібності.

2. Досліджуваний предмет мені цікавий, і я хочу знати з даного предмету якомога більше.

3. У вивченні даного предмета мені достатньо тих знань, які я отримую на заняттях.

4. Навчальні заняття з даного предмету мені нецікаві, я їх виконую, бо цього вимагає вчитель.

5. Труднощі, що виникають при вивченні даного предмета, роблять його для мене ще більш захоплюючим.

6. При вивченні даного предмета, крім підручників і рекомендованої літератури, самостійно читаю додаткову літературу.

7. Вважаю, що важкі теоретичні питання з цього предмету можна було б не вивчати.

8. Якщо щось не виходить з даного предмету, намагаюся розібратися і дійти до суті справи.

9. На заняттях з даного предмета у мене буває такий стан, коли «зовсім не хочеться вчитися».

10. Активно працюю і виконую завдання тільки під контролем вчителя.

11. Матеріал, що вивчається з даного предмету, з цікавістю обговорюю у вільний час (на перерві, вдома) зі своїми однокласниками (друзями).

12. Намагаюся самостійно виконувати завдання з цього предмету, не люблю, коли мені підказують або допомагають.

13. По можливості намагаюся списати виконання завдань у товаришів або прошу когось виконати завдання за мене.

14. Вважаю, що все знання з даного предмету цінними і по можливості, потрібно знати з даного предмету якомога більше.

15. Оцінка з цього предмету для мене важливіше, ніж знання.

16. Якщо я погано підготовлений до уроку, то особливо не засмучуюсь і не переживаю.

17. Мої інтереси і захоплення у вільний час пов'язані з даним предметом.

Продовження Додатку В

18. Даний предмет дається мені насилу і мені доводиться змушувати себе виконувати навчальні завдання.

19. Якщо через хворобу (або з інших причин) я пропускаю уроки з даного предмету, то мене це засмучує.

20. Якби це було можливо, то я виключив певні предмети з розкладу (навчального плану).

Анкета вивчення мотивів навчальної діяльності Б.К.Пашнєва

Інструкція Прочитайте пропоновані нижче пари тверджень у вигляді запитань. Виберіть обов'язково кожної пари те запитання, яке найточніше відображає Ваше бажання навчатися. Номер запитання та літеру варіанта відповіді запишіть на аркуші для відповідей. Майте на увазі, що запитання увесь час повторюються, проте кожного разу в новому поєднанні. Тут немає хороших або поганих запитань. Вибираючи одне і відкидаючи інше запитання, Ви тільки проявляєте власну індивідуальність.

1. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання Або Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям
2. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? Або Г) Вас більше спонукає бажання бути серед найкращих учнів?
3. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?
4. Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?
5. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання?
6. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?
7. Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною? або Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати найкраще
8. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання?
9. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?
10. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?

Продовження Додатку Г

11. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?
12. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?
13. Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?
14. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? або Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?
15. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?
16. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?
17. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?
18. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?
19. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?
20. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?
21. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?
22. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим
23. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?

Продовження Додатку Г

24. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?
25. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?
26. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?
27. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?
28. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?

Опрацювання результатів анкетування

Анкета дозволяє виявити превалювання певного мотиву серед восьми основних мотивів навчальної діяльності. Кожний з восьми мотивів позначається такими літерами:

- ✓ *А — мотив зовнішнього примусу з метою уникнення покарання;*
- ✓ *Б — соціально-орієнтований мотив (мотив боргу і відповідальності);*
- ✓ *В — пізнавальний мотив (знання як мета розвитку особи);*
- ✓ *Г — мотив престижу;*
- ✓ *Д — мотив матеріального благополуччя;*
- ✓ *Е — мотив одержання інформації (знання як засіб самоствердження);*
- ✓ *Ж — мотив досягнення успіху;*
- ✓ *З — мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.*

Додаток Д

Результати опитування за Методикою діагностики мотивів навчальної діяльності М. Алексеевої

Я навчаюсь оскільки:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Хочу розширити свій кругозір, краще орієнтуватися у оточуючій дійсності.	1	4	3	1	5	5	2	5	2	5
2. Хочу у майбутньому отримувати високу заробітну платню.	5	5	1	5	1	4	5	1	3	4
3. Хочу знати закони розвитку природи, суспільства.	5	2	1	1	5	5	3	4	5	1
4. Оволодіння знаннями — обов'язок студента.	4	5	2	3	1	1	4	1	4	1
5. Без навчання неможливо розвинути свої розумові здібності.	3	1	3	4	2	2	4	3	3	2
6. Інакше будуть неприємності в коледжі та вдома.	3	5	1	2	3	2	4	2	1	1
7. Такий порядок: батьки працюють, діти навчаються.	4	2	4	3	1	4	2	5	3	2
8. Хочу відповідати сучасному рівню життя.	3	2	3	3	5	4	4	1	1	4
9. Подобається дізнаватись нове.	3	5	2	3	5	3	3	1	3	1
10. Знання допомагають спілкуватися на різноманітні теми.	3	2	4	2	3	2	5	2	3	4
11. Вища освіта допоможе отримати обрану мною професію.	2	5	1	1	2	2	5	5	1	5
12. Хочу підготуватися до магістратури.	4	5	1	2	5	4	2	4	4	5
13. Нашій країні потрібні освічені та всебічно розвинені люди.	3	2	2	3	3	1	2	1	4	1
14. Знання дають почуття впевненості в собі.	4	5	5	4	4	5	4	5	5	2
15. Хочу оволодіти способами самостійної роботи над собою, щоб вдосконалюватися далі.	4	1	3	3	2	2	5	2	3	5
16. Хочу бути освіченою, культурною людиною.	5	3	1	3	5	1	3	1	2	4
17. Думаю, що диплом про вищу освіту забезпечить мені деякі переваги у	1	3	5	3	2	4	3	3	5	5
18. Хочу мати забезпечене майбутнє.	4	1	4	5	3	4	1	4	3	2
19. В коледжі, у спілкуванні із своїми товаришами та викладачами перевіряєш правильність своїх поглядів, вчинків.	5	1	2	4	5	1	4	4	5	5
20. ВНЗ допомагає виробити власні погляди на оточуючий світ, суспільство, політику, культуру.	3	4	2	4	3	2	1	5	2	5

Продовження Додатку Д

21. Вища освіта — гарна основа для будь-якої професії.	4	5	4	1	3	5	4	3	2	1
22. Вчитися примушують.	2	1	2	3	2	3	3	2	1	5
23. В студентські роки з'являються дійсні друзі.	5	2	2	4	1	4	5	5	2	5
24. Вища освіта забезпечить мені певну позицію у суспільстві.	1	4	2	2	3	4	1	5	2	3
Ключ										
1) суспільні мотиви: 4, 8, 13	10	9	7	9	9	6	10	3	9	6
2) пізнавальні мотиви: 1, 3, 9	9	11	6	5	15	13	8	10	10	7
3) мотиви професійного становлення: 11, 12, 21	10	15	6	4	10	11	11	12	7	11
4) мотиви особистісного становлення: 14, 16, 24	10	12	8	9	12	10	8	11	9	9
5) комунікативні мотиви: 10, 19, 23	13	5	8	10	9	7	14	11	10	14
6) мотиви самовиховання: 5, 15, 20	10	6	8	11	7	6	10	10	8	12
7) формальні мотиви: 6, 7, 22	9	8	7	8	6	9	9	9	5	8
8) утилітарні мотиви: 2, 17, 18.	10	9	10	13	6	12	9	8	11	11

Продовження Додатку Д

Я навчаюсь оскільки:	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1. Хочу розширити свій кругозір, краще орієнтуватися у оточуючій дійсності.	2	3	4	2	5	4	2	2	1	2
2. Хочу у майбутньому отримувати високу заробітну платню.	2	2	5	5	4	2	5	3	3	1
3. Хочу знати закони розвитку природи, суспільства.	4	2	1	5	3	5	1	4	5	5
4. Оволодіння знаннями — обов'язок студента.	5	5	1	4	4	3	5	1	3	1
5. Без навчання неможливо розвинути свої розумові здібності.	2	5	3	3	3	4	3	2	4	4
6. Інакше будуть неприємності в коледжі та вдома.	5	3	5	2	4	5	2	3	1	2
7. Такий порядок: батьки працюють, діти навчаються.	2	1	5	3	1	2	1	3	4	1
8. Хочу відповідати сучасному рівню життя.	5	4	4	5	5	2	2	1	3	5
9. Подобається дізнаватись нове.	1	1	2	1	2	1	5	4	3	1
10. Знання допомагають спілкуватися на різноманітні теми.	4	5	2	3	4	3	5	1	1	5
11. Вища освіта допоможе отримати обрану мною професію.	3	3	4	5	5	3	1	4	5	2
12. Хочу підготуватися до магістратури.	3	3	4	5	2	1	3	3	4	4
13. Нашій країні потрібні освічені та всебічно розвинені люди.	4	2	1	2	3	5	5	1	4	2
14. Знання дають почуття впевненості в собі.	1	1	4	2	4	4	1	5	5	3
15. Хочу оволодіти способами самостійної роботи над собою, щоб вдосконалюватися далі.	2	3	3	4	5	4	4	4	1	4
16. Хочу бути освіченою, культурною людиною.	2	5	2	3	5	5	3	2	4	3
17. Думаю, що диплом про вищу освіту забезпечить мені деякі переваги у	4	5	3	5	5	3	3	1	1	2
18. Хочу мати забезпечене майбутнє.	2	2	4	1	5	4	1	1	2	4
19. В коледжі, у спілкуванні із своїми товаришами та викладачами перевіряєш правильність своїх поглядів, вчинків.	4	1	4	5	1	5	4	2	1	4
20. ВНЗ допомагає виробити власні погляди на оточуючий світ, суспільство, політику, культуру.	3	1	4	5	1	5	3	2	3	3
21. Вища освіта — гарна основа для будь-якої професії.	4	4	5	1	3	1	5	1	5	2

Продовження Додатку Д

22. Вчитися примушують.	4	1	2	5	4	2	1	5	3	3
23. В студентські роки з'являються дійсні друзі.	2	2	3	5	1	2	5	5	4	5
24. Вища освіта забезпечить мені певну позицію у суспільстві.	4	4	1	2	4	3	5	1	3	5
Ключ										
1) суспільні мотиви: 4, 8, 13	14	11	6	11	12	10	12	3	10	8
2) пізнавальні мотиви: 1, 3, 9	7	6	7	8	10	10	8	10	9	8
3) мотиви професійного становлення: 11, 12, 21	10	10	13	11	10	5	9	8	14	8
4) мотиви особистісного становлення: 14, 16, 24	7	10	7	7	13	12	9	8	12	11
5) комунікативні мотиви: 10, 19, 23	10	8	9	13	6	10	14	8	6	14
6) мотиви самовиховання: 5, 15, 20	7	9	10	12	9	13	10	8	8	11
7) формальні мотиви: 6, 7, 22	11	5	12	10	9	9	4	11	8	6
8) утилітарні мотиви: 2, 17, 18.	8	9	12	11	14	9	9	5	6	7
Максимум	14	11	13	13	14	13	14	11	14	14

Продовження Додатку Д

Я навчаюсь оскільки:	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1. Хочу розширити свій кругозір, краще орієнтуватися у оточуючій дійсності.	3	4	2	5	5	4	2	3	3	1
2. Хочу у майбутньому отримувати високу заробітну платню.	1	5	4	3	4	1	1	5	3	1
3. Хочу знати закони розвитку природи, суспільства.	5	4	1	1	5	4	5	1	5	2
4. Оволодіння знаннями — обов'язок студента.	2	3	1	1	1	3	5	2	4	3
5. Без навчання неможливо розвинути свої розумові здібності.	5	1	3	3	3	2	4	1	4	5
6. Інакше будуть неприємності в коледжі та вдома.	3	3	3	3	4	2	1	1	3	5
7. Такий порядок: батьки працюють, діти навчаються.	5	4	4	5	4	5	5	2	5	1
8. Хочу відповідати сучасному рівню життя.	2	2	4	4	2	2	5	4	5	1
9. Подобається дізнаватись нове.	4	5	4	2	1	2	5	4	3	1
10. Знання допомагають спілкуватися на різноманітні теми.	4	1	5	2	2	2	3	5	4	5
11. Вища освіта допоможе отримати обрану мною професію.	2	4	2	1	2	4	1	2	5	5
12. Хочу підготуватися до магістратури.	3	1	5	4	5	3	2	3	5	1
13. Нашій країні потрібні освічені та всебічно розвинені люди.	1	1	1	5	3	2	3	1	2	3
14. Знання дають почуття впевненості в собі.	1	2	3	1	2	3	4	3	3	4
15. Хочу оволодіти способами самостійної роботи над собою, щоб вдосконалюватися далі.	4	5	1	3	5	1	4	2	5	5
16. Хочу бути освіченою, культурною людиною.	3	1	3	1	5	5	3	3	4	2
17. Думаю, що диплом про вищу освіту забезпечить мені деякі переваги у	4	3	5	4	1	5	3	5	2	5
18. Хочу мати забезпечене майбутнє.	5	3	4	5	2	3	4	4	4	1
19. В коледжі, у спілкуванні із своїми товаришами та викладачами перевіряєш правильність своїх поглядів, вчинків.	4	3	5	2	5	4	2	5	5	5
20. ВНЗ допомагає виробити власні погляди на оточуючий світ, суспільство, політику, культуру.	5	1	4	2	2	2	4	2	4	5
21. Вища освіта — гарна основа для будь-якої професії.	2	4	4	4	3	4	1	2	4	2

Продовження Додатку Д

22. Вчитися примушують.	2	3	2	3	4	1	2	5	2	2
23. В студентські роки з'являються дійсні друзі.	1	5	2	5	1	4	1	5	1	1
24. Вища освіта забезпечить мені певну позицію у суспільстві.	3	2	2	1	1	4	1	1	4	3
Ключ										
1) суспільні мотиви: 4, 8, 13	5	6	6	10	6	7	13	7	11	7
2) пізнавальні мотиви: 1, 3, 9	12	13	7	8	11	10	12	8	11	4
3) мотиви професійного становлення: 11, 12, 21	7	9	11	9	10	11	4	7	14	8
4) мотиви особистісного становлення: 14, 16, 24	7	5	8	3	8	12	8	7	11	9
5) комунікативні мотиви: 10, 19, 23	9	9	12	9	8	10	6	15	10	11
6) мотиви самовиховання: 5, 15, 20	14	7	8	8	10	5	12	5	13	15
7) формальні мотиви: 6, 7, 22	10	10	9	11	12	8	8	8	10	8
8) утилітарні мотиви: 2, 17, 18.	10	11	13	12	7	9	8	14	9	7
Максимум	14	13	13	12	12	12	13	15	14	15

Додаток Е

Результати опитування за Тест-опитувальником мотивації досягнення»

А. Меграбяна

Питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Я більше думаю про одержання гарної оцінки, ніж побоююся одержати погану.	1	0	2	3	1	-1	0	-3	0	0	0	-2	1	-3	-1
2. Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнена, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, які знаю, як вирішувати.	0	0	-1	2	-3	1	-2	-1	-1	0	-1	1	3	0	0
3. Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження й в успіху якої я впевнена, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки.	0	1	-1	3	-1	-3	1	0	-2	-3	-2	3	-3	0	-2
4. Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклала усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взялася б за те, що в мене може добре вийти.	-3	-3	-3	-2	3	2	2	-1	-2	0	0	-2	1	1	-2
5. Я віддаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинна сама визначати свою роль.	0	-1	1	-3	2	2	-1	2	1	3	-1	0	-3	-3	2
6. Я більше боюся зазнати невдачі, ніж сподіваюсь на успіх.	-2	-1	2	3	1	3	-1	3	1	3	2	0	0	-3	-2
7. Я віддаю перевагу науково-популярній літературі перед літературою розважального жанру.	3	-3	-3	-1	-3	-2	-3	-1	0	-3	-2	0	0	3	0
8. Я б віддала перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою.	0	-2	0	0	-3	1	-1	-2	1	2	1	-1	2	-1	1
9. Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності.	3	0	-2	1	-1	-1	3	0	3	-1	1	2	3	-3	1
10. Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами.	1	2	0	2	2	-2	-2	-1	1	-1	0	3	-2	-1	-1

Продовження Додатку Е

11. Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну, що «пронесло», ніж втішатимусь гарною оцінкою.	-3	-1	3	1	-2	2	0	2	2	3	-2	2	3	-2	3
12. Якби я мала намір грати в карти, то я швидше зіграла б у розважальну гру, ніж у таку, що потребує міркувань.	0	-3	2	2	-2	-1	0	-3	-3	1	1	1	-1	0	-3
13. Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніша від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості.	-2	1	-2	-2	3	1	-3	3	-1	0	0	-1	2	0	0
14. Після невдачі я стаю більш зібраною й енергійною, ніж втрачаю бажання продовжувати справу.	0	1	0	0	3	0	3	-2	2	3	3	0	2	0	-3
15. Невдачі отруюють моє життя більше, ніж успіхи приносять радості.	-1	1	0	-3	3	1	3	0	0	2	-2	-1	0	3	2
16. У нових невідомих ситуаціях я швидше хвилююсь і непокоюсь, ніж цікавлюсь.	2	1	-1	-2	0	0	3	-1	-1	-3	1	0	2	3	-2
17. Я швидше спробую приготувати нову цікаву страву, хоча вона може погано вийти, ніж готуватиму звичну, котра зазвичай добре виходила.	0	3	-1	-3	1	2	3	0	1	1	-3	3	-2	-2	-1
18. Я швидше займаюсь чимось присмним і необтяжливим, ніж виконуватиму щось, на мою думку, що вартісне, але не дуже захоплює.	-1	-3	3	3	-1	0	-3	0	3	3	-1	1	0	-2	-3
19. Я швидше витрачу увесь свій час на здійснення однієї справи, замість того, щоб виконати швидко за цей самий час дві-три інші.	-3	2	3	-1	-1	-1	-2	0	3	-3	-2	-2	1	-3	2
20. Якщо я занедужала і змушена залишитися дома, то використовую час швидше для того, щоб розслабитися і відпочити, ніж щоб читати і працювати.	2	-3	2	1	1	-1	3	-2	-2	1	0	-1	2	0	2
21. Якби я жила з кількома дівчатами в одній кімнаті, і ми вирішили б влаштувати вечірку, то я зволіла б сама організувати її, ніж допустила б, щоб це зробила інша.	1	3	-3	-1	2	0	-2	0	-3	3	1	1	1	0	-3

Продовження Додатку Е

22. Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сама продовжуватиму шукати вихід.	2	-2	2	2	0	1	-1	1	0	2	0	2	-1	-1	1
23. Якщо потрібно змагатися, у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння.	3	2	-1	3	-1	-1	2	1	1	0	0	-1	-2	0	3
24. Коли я беруся за важке діло, я швидше побоююся, що не впораюся з ним, ніж сподіваюся, що воно вийде.	-2	-1	1	0	3	-1	-3	-3	-2	1	-3	1	1	0	-2
25. Я працюю ефективніше під чийось керівництвом, ніж тоді, коли я особисто відповідаю за свою роботу.	-1	0	-1	-2	0	2	-1	1	-2	-3	-1	3	2	-1	2
26. Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнена.	-2	1	2	-2	-2	-2	-1	-3	1	0	3	0	3	-2	2
27. Якби я успішно вирішила якусь завдання, то з великим задоволенням взялася б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу.	-3	2	0	1	3	3	3	3	-3	-2	2	1	0	2	-1
28. Я працюю продуктивніше над завданням, коли переді мною ставлять його лише загалом, ніж тоді, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати.	-3	1	-1	-3	-1	2	1	1	-2	-2	3	-1	0	3	-3
29. Якщо у виконанні важливої справи я припускаюся помилки, то частіше розгублююся і впадаю у відчай, замість того, щоб швидко опанувати себе і спробувати виправити становище.	1	2	1	1	3	3	3	3	-3	-3	2	0	-2	-3	-2
30. Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити.	-3	0	0	-1	-3	0	-3	3	0	-1	2	2	-1	1	1
Загальна сума	126	134	104	112	109	108	115	96	131	117	124	104	124	124	117

Продовження Додатку Е

Питання	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1. Я більше думаю про одержання гарної оцінки, ніж побоююся одержати погану.	-1	2	0	-2	1	1	-3	-1	-3	2	2	-2	-2	0	-3
2. Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнена, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, які знаю, як вирішувати.	-3	-1	-3	1	0	3	0	-3	0	-1	1	1	1	-2	0
3. Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження й в успіху якої я впевнена, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки.	1	2	-1	-3	2	1	2	-3	3	-3	0	0	3	-3	-2
4. Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклала усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взялася б за те, що в мене може добре вийти.	2	2	-3	-3	-2	-3	-3	2	-1	-3	-2	2	0	-3	-1
5. Я віддаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинна сама визначати свою роль.	-3	-2	-3	-3	2	1	3	3	0	2	1	-2	2	1	1
6. Я більше боюся зазнати невдачі, ніж сподіваюся на успіх.	2	1	-3	2	1	-3	3	-2	-1	-3	2	3	1	3	-2
7. Я віддаю перевагу науково-популярній літературі перед літературою розважального жанру.	2	-1	3	0	1	-1	-1	3	-2	-3	-1	3	-2	0	-1
8. Я б віддала перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою.	3	-3	-3	-3	-1	1	-3	-3	-1	2	2	2	-2	0	0
9. Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності.	-1	3	0	3	0	-1	2	-3	-3	3	-1	-1	-3	1	2
10. Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами.	2	-1	1	-1	-3	0	3	-1	-1	1	-2	1	1	-1	1

Продовження Додатку Е

11. Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну, що «пронесло», ніж втішатимусь гарною оцінкою.	-2	2	0	2	-2	-3	2	-3	1	-1	-1	-2	-2	3	-2
12. Якби я мала намір грати в карти, то я швидше зіграла б у розважальну гру, ніж у таку, що потребує міркувань.	2	2	-2	-3	0	3	1	1	-1	0	1	3	3	0	-1
13. Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніша від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості.	0	-1	0	3	2	-3	3	1	-3	0	1	-3	2	2	3
14. Після невдачі я стаю більш зібраною й енергійною, ніж втрачаю бажання продовжувати справу.	-1	3	-3	-1	1	2	0	3	-1	-3	-2	1	3	-1	-3
15. Невдачі отруюють моє життя більше, ніж успіхи приносять радості.	0	-3	-1	3	3	-1	2	-1	1	-3	2	-1	0	0	-2
16. У нових невідомих ситуаціях я швидше хвилююсь і непокоюсь, ніж цікавлюсь.	-2	-2	-1	0	3	1	2	-2	3	0	-1	0	0	-3	1
17. Я швидше спробую приготувати нову цікаву страву, хоча вона може погано вийти, ніж готуватиму звичну, котра зазвичай добре виходила.	-3	3	0	3	2	-2	2	-2	3	-3	-1	3	2	2	-1
18. Я швидше займаюсь чимось примітним і необтяжливим, ніж виконуватиму щось, на мою думку, що вартісне, але не дуже захоплює.	3	-2	1	1	0	3	-3	-2	-2	3	-2	3	1	2	3
19. Я швидше витрачу увесь свій час на здійснення однієї справи, замість того, щоб виконати швидко за цей самий час дві-три інші.	-2	3	-3	-1	-1	1	-1	0	-1	0	-3	-2	-1	-1	-3
20. Якщо я занедужала і змушена залишитися дома, то використовую час швидше для того, щоб розслабитися і відпочити, ніж щоб читати і працювати.	-3	3	2	1	-1	0	-3	-3	-3	-1	1	-3	-2	3	0

Продовження Додатку Е

21. Якби я жила з кількома дівчатами в одній кімнаті, і ми вирішили б влаштувати вечірку, то я зволіла б сама організувати її, ніж допустила б, щоб це зробила інша.	-1	0	1	2	3	2	3	-1	0	-2	0	-3	-3	2	0
22. Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сама продовжуватиму шукати вихід.	-2	-2	-2	-2	3	-2	-3	2	3	-3	-3	0	-3	-1	-2
23. Якщо потрібно змагатися, у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння.	1	3	1	-3	-1	-1	1	2	-2	-2	-2	-3	3	2	-2
24. Коли я беруся за важке діло, я швидше побоююся, що не впораюся з ним, ніж сподіваюся, що воно вийде.	1	-3	-3	-1	-2	2	-2	3	-1	3	-1	1	0	-2	2
25. Я працюю ефективніше під чийось керівництвом, ніж тоді, коли я особисто відповідаю за свою роботу.	3	-1	2	3	-2	2	1	-1	-1	-2	1	-2	0	1	-3
26. Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнена.	1	-3	3	-2	1	-2	1	-3	3	2	3	1	-1	0	3
27. Якби я успішно вирішила якусь завдання, то з великим задоволенням взялася б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу.	2	3	-3	-1	3	0	-3	-1	-1	2	1	2	-3	-1	3
28. Я працюю продуктивніше над завданням, коли переді мною ставлять його лише загалом, ніж тоді, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати.	1	1	0	3	0	-2	3	2	3	1	1	-1	0	1	-3
29. Якщо у виконанні важливої справи я припускаюся помилки, то частіше розгублююся і впадаю у відчай, замість того, щоб швидко опанувати себе і спробувати виправити становище.	1	2	2	1	2	1	3	-1	-2	-2	3	-3	3	-1	-3

Продовження Додатку Е

30. Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити.	0	-3	-3	0	2	-1	-3	1	3	-1	2	1	0	0	3
Загальна сума	119	129	129	107	105	119	115	129	121	119	110	127	117	114	106

Додаток Ж

Результати за Опитувальником спрямованості учбової мотивації

Т.Д. Дубовицької

Питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Вивчення даного предмета дає мені можливість дізнатися багато важливої інформації для себе, проявити здібності.	++	++	+	++	++	++	++	--	--	--	+	+	+	-	-
2. Досліджуваний предмет мені цікавий, і я хочу знати з даного предмету якомога більше.	++	+	--	-	--	-	+	++	-	++	++	++	-	--	--
3. У вивченні даного предмета мені достатньо тих знань, які я отримую на заняттях.	++	-	++	--	+	++	--	--	+	+	++	-	-	++	-
4. Навчальні заняття з даного предмету мені нецікаві, я їх виконую, бо цього вимагає вчитель.	+	--	--	-	+	-	+	-	++	--	+	+	--	-	--
5. Труднощі, що виникають при вивченні даного предмета, роблять його для мене ще більш захоплюючим.	++	--	-	--	+	-	+	-	+	++	--	--	-	--	-
6. При вивченні даного предмета, крім підручників і рекомендованої літератури, самостійно читаю додаткову літературу.	++	--	-	-	++	+	-	--	--	++	+	--	+	-	-
7. Вважаю, що важкі теоретичні питання з цього предмету можна було б не вивчати.	+	--	++	+	+	++	++	--	++	-	+	-	+	++	--
8. Якщо щось не виходить з даного предмету, намагаюся розібратися і дійти до суті справи.	+	--	--	--	++	-	--	--	+	+	++	--	++	+	++
9. На заняттях з даного предмета у мене буває такий стан, коли «зовсім не хочеться вчитися».	-	--	-	++	-	++	++	--	--	--	+	++	--	+	+
10. Активно працюю і виконую завдання тільки під контролем вчителя.	+	-	--	++	-	++	-	++	-	-	--	--	--	++	-

Продовження Додатку Ж

11. Матеріал, що вивчається з даного предмету, з цікавістю обговорюю у вільний час (на перерві, вдома) зі своїми однокласниками (друзями).	+	++	+	--	--	++	--	--	--	++	++	+	+	++	-
12. Намагаюся самостійно виконувати завдання з цього предмету, не люблю, коли мені підказують або допомагають.	--	+	-	--	++	+	--	++	++	++	+	+	--	--	--
13. По можливості намагаюся списати виконання завдань у товаришів або прошу когось виконати завдання за мене.	++	--	--	+	+	--	++	--	--	++	-	+	++	--	++
14. Вважаю, що все знання з даного предмету цінними і по можливості, потрібно знати з даного предмету якомога більше.	+	++	++	++	--	--	++	++	-	++	--	-	++	-	+
15. Оцінка з цього предмету для мене важливіше, ніж знання.	+	--	-	++	-	++	-	-	++	+	--	++	--	--	++
16. Якщо я погано підготовлений до уроку, то особливо не засмучуюсь і не переживаю.	-	--	-	--	++	+	--	--	--	-	+	--	+	--	-
17. Мої інтереси і захоплення у вільний час пов'язані з даним предметом.	++	--	++	--	+	++	+	+	-	++	--	-	--	-	-
18. Даний предмет дається мені насилу і мені доводиться змушувати себе виконувати навчальні завдання.	+	++	+	+	--	+	-	+	++	-	+	--	--	--	-
19. Якщо через хворобу (або з інших причин) я пропускаю уроки з даного предмету, то мене це засмучує.	-	++	-	-	+	-	-	-	+	++	+	++	--	+	++
20. Якби це було можливо, то я виключив певні предмети з розкладу (навчального плану).	++	++	+	--	-	--	-	-	+	++	+	-	+	+	-
Загальна сума балів	10	14	10	6	12	8	11	12	8	15	10	11	11	8	10

Продовження Додатку Ж

Питання	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1. Вивчення даного предмета дає мені можливість дізнатися багато важливої інформації для себе, проявити здібності.	++	++	+	-	-	++	++	++	++	++	++	++	-	++	++
2. Досліджуваний предмет мені цікавий, і я хочу знати з даного предмету якомога більше.	--	+	-	--	+	-	-	-	-	-	+	++	--	-	+
3. У вивченні даного предмета мені достатньо тих знань, які я отримую на заняттях.	-	++	+	+	--	-	+	--	--	+	++	+	--	-	-
4. Навчальні заняття з даного предмету мені нецікаві, я їх виконую, бо цього вимагає вчитель.	-	--	-	-	-	-	--	+	-	+	--	+	++	+	--
5. Труднощі, що виникають при вивченні даного предмета, роблять його для мене ще більш захоплюючим.	++	+	++	+	++	+	--	++	-	+	--	+	--	++	++
6. При вивченні даного предмета, крім підручників і рекомендованої літератури, самостійно читаю додаткову літературу.	-	++	-	+	++	-	-	+	-	-	-	++	-	-	-
7. Вважаю, що важкі теоретичні питання з цього предмету можна було б не вивчати.	+	--	-	-	-	--	+	--	-	-	+	++	--	+	--
8. Якщо щось не виходить з даного предмету, намагаюся розібратися і дійти до суті справи.	+	+	-	-	+	-	++	++	-	-	+	--	+	--	++
9. На заняттях з даного предмета у мене буває такий стан, коли «зовсім не хочеться вчитися».	--	+	-	++	--	-	-	+	+	+	+	--	-	--	--
10. Активно працюю і виконую завдання тільки під контролем вчителя.	-	++	+	--	-	++	++	--	--	++	+	++	-	++	--

Продовження Додатку Ж

11. Матеріал, що вивчається з даного предмету, з цікавістю обговорюю у вільний час (на перерві, вдома) зі своїми однокласниками (друзями).	-	++	--	-	--	+	+	-	-	--	-	++	-	++	+
12. Намагаюся самостійно виконувати завдання з цього предмету, не люблю, коли мені підказують або допомагають.	++	--	++	+	+	--	++	+	++	+	++	--	-	-	++
13. По можливості намагаюся списати виконання завдань у товаришів або прошу когось виконати завдання за мене.	+	+	-	-	-	+	-	--	--	+	--	+	-	++	++
14. Вважаю, що все знання з даного предмету цінними і по можливості, потрібно знати з даного предмету якомога більше.	--	-	--	+	--	+	++	++	--	++	+	+	--	++	-
15. Оцінка з цього предмету для мене важливіше, ніж знання.	-	++	+	-	+	++	--	-	--	++	--	--	--	--	+
16. Якщо я погано підготовлений до уроку, то особливо не засмучуюсь і не переживаю.	--	++	+	-	-	+	-	++	-	++	++	+	-	++	+
17. Мої інтереси і захоплення у вільний час пов'язані з даним предметом.	+	--	--	--	-	--	--	-	+	-	+	+	++	-	+
18. Даний предмет дається мені насилу і мені доводиться змушувати себе виконувати навчальні завдання.	--	--	+	--	++	--	--	+	-	++	--	+	+	--	--
19. Якщо через хворобу (або з інших причин) я пропускаю уроки з даного предмету, то мене це засмучує.	++	+	+	++	++	--	-	--	++	++	++	+	--	-	--
20. Якби це було можливо, то я виключив певні предмети з розкладу (навчального плану).	++	+	--	--	--	+	+	--	++	+	--	--	++	--	-
Загальна сума балів	13	10	9	13	14	9	11	12	12	6	12	11	9	9	14

Додаток 3

Результати опитування за Методикою вивчення мотивів навчальної діяльності учнів» Б. Пашнева

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання Або Б)Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	Б	А
2. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? Або Г) Вас більше спонукає бажання бути серед найкращих учнів?	В	В	Г	Г	В	В	Г	В	Г	Г	В	В	В	В	Г
3. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?	Д	Д	Е	Д	Д	Д	Д	Д	Е	Д	Д	Д	Д	Д	Е
4. Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	З	Ж	З	З	З	Ж	З	З	З	Ж	З	Ж	Ж	З	З
5. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання?	Б	В	Б	Б	В	В	В	Б	Б	Б	В	Б	В	Б	Б
6. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?	Д	Д	Г	Д	Д	Д	Д	Д	Г	Д	Д	Д	Д	Д	Г
7. Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною? або Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще	Е	Ж	Е	Е	Е	Ж	Е	Е	Е	Ж	Е	Е	Ж	Е	Е

Продовження Додатку 3

8. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання?	А	В	А	А	А	В	А	А	А	А	А	А	А	В	В
9. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?	В	Б	Б	В	Б	Б	В	Б	Б	В	Б	Б	Б	Б	В
10. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?	Д	В	Д	Д	Д	Д	В	Д	Д	Д	Д	Д	В	Д	Д
11. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?	Г	Е	Е	Е	Г	Е	Е	Е	Е	Г	Е	Е	Е	Е	Е
12. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Ж	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д
13. Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	Е	Е	Е	З	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	З
14. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? або Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?	А	Г	А	А	А	Г	А	Г	А	А	Г	А	А	А	Г
15. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?	Д	Д	Б	Д	Д	Д	Д	Б	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д

Продовження Додатку 3

24. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?	Б	Ж	Б	Б	Б	Ж	Б	Б	Ж	Б	Б	Ж	Ж	Б	Ж
25. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	В	З	В	В	В	В	З	З	З	В	В	В	В	В	В
26. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	А	З	З	А	А	А	З	З	З	З	А	А	А	А	З
27. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?	А	Ж	Ж	А	А	А	Ж	Ж	Ж	Ж	А	А	А	А	Ж
28. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	Б	Б	З	Б	Б	Б	Б	Б	З	Б	Б	Б	Б	Б	Б
А – мотив зовнішнього примусу, ухилення від покарання;	5	0	3	5	4	3	3	1	4	2	3	4	4	4	1
Б – соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності;	5	3	6	4	5	4	2	7	3	6	3	4	3	6	3
В – пізнавальний мотив;	4	5	1	3	4	5	5	2	0	2	5	4	6	4	4
Г – мотив престижу;	3	3	3	3	3	3	2	2	4	4	3	1	1	2	5
Д – мотив матеріального благополуччя;	7	6	2	7	7	7	6	5	4	7	7	7	6	7	5
Е – мотив отримання інформації;	2	5	6	4	4	3	5	5	6	3	6	5	4	4	5
Ж – мотив досягнення успіху;	1	4	3	0	0	3	1	3	3	3	0	2	4	0	2
З – мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.	1	2	4	2	1	0	4	3	4	1	1	1	0	1	3

Продовження Додатку 3

	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання Або Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б
2. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? Або Г) Вас більше спонукає бажання бути серед найкращих учнів?	Г	Г	В	Г	Г	Г	В	В	В	В	Г	В	В	Г	В
3. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Е	Д	Д	Д	Д	Д	Е	Д	Д
4. Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	З	Ж	З	З	Ж	З	З	Ж	З	З	З	З	З	Ж	З
5. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання?	Б	В	Б	Б	Б	Б	В	Б	Б	Б	Б	Б	Б	В	Б
6. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Г	Д	Д	Г	Д	Д	Г	Д	Д
7. Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною? або Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати найкраще	Е	Е	Е	Е	Ж	Е	Е	Ж	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е

Продовження Додатку 3

8. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання?	А	А	А	А	А	А	А	В	А	А	А	В	А	А	А
9. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?	Б	Б	В	В	В	Б	Б	Б	В	В	Б	Б	Б	Б	Б
10. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?	В	Д	Д	Д	Д	Д	В	Д	Д	Д	Д	В	Д	Д	Д
11. Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Г	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Г	Е
12. Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Ж	Д	Д	Д
13. Е) Вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною? АБО З) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	Е	З	Е	Е	Е	Е	Е
14. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? або Г) Вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?	А	А	А	А	А	А	Г	А	А	Г	Г	Г	А	А	А
15. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Д) Вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?	Б	Д	Д	Д	Д	Б	Д	Д	Д	Д	Б	Д	Д	Д	Д

Продовження Додатку 3

24. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?	Б	Ж	Б	Ж	Б	Б	Б	Б	Ж	Б	Б	Б	Ж	Б	Б
25. В) Вас більше спонукає до навчання бажання думати, пізнавати нове, невідоме, вирішувати складні завдання? АБО 3) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	3	В	В	3	В	В	В	3	В	В	В	3	В	3	В
26. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО 3) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	3	3	А	А	А	А	А	3	3	А	А	3	А	3	А
27. А) Вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання? АБО Ж) Вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?	Ж	Ж	А	А	А	А	А	Ж	Ж	А	А	Ж	А	Ж	А
28. Б) Вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб бути корисним людям? АБО 3) Вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про Вас погано, не бути гіршим за інших?	3	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	3	Б	Б	Б	Б	Б	3
А – мотив зовнішнього примусу, ухилення від покарання;	3	2	4	4	4	5	3	3	3	4	3	0	5	2	4
Б – соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності;	6	3	5	4	5	7	5	4	2	4	7	6	4	5	5
В – пізнавальний мотив;	2	3	4	2	3	2	5	3	3	5	3	4	2	2	3
Г – мотив престижу;	3	3	2	2	3	2	5	2	1	4	4	3	2	4	2
Д – мотив матеріального благополуччя;	4	7	7	7	7	6	4	6	7	6	6	4	5	7	7
Е – мотив отримання інформації;	4	6	5	5	4	4	5	5	5	3	4	5	6	4	5
Ж – мотив досягнення успіху;	2	3	0	1	2	1	0	3	3	0	0	2	3	2	0
3 – мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.	4	1	1	3	0	1	1	2	4	2	1	4	1	2	2

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №1
ЗА МЕТОДИКОЮ ДІАГНОСТИКИ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ М. АЛЕКСЕЄВОЇ

Респондент: Аліна (17 років)

Експериментатор: Лебедь Максим Володимирович

Самопочуття: задовільне.

Відповіді респондента:

1 - --	9 - 0	17 - ++
2 - --	10 - 0	18 - --
3 - ++	11 - 0	19 - +
4 - ++	12 - -	20 - ++
5 - +	13 - +	21 - 0
6 - 0	14 - 0	22 - +
7 - 0	15 - +	23 - -
8 - +	16 - +	24 - ++

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано максимальний бал – 13 за комунікаційною шкалою. По 10 балів респондентом отримано по шкалам: суспільні мотиви, мотиви професійного становлення, мотиви особистісного становлення, мотиви самовиховання та утилітарні мотиви.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується комунікаційною мотивацією. Внутрішні мотиви пов'язані із прагненням до спілкування суб'єкта. В ієрархії мотивів навчання перше місце посідає комунікаційна складова, а на другому місці розміщено відразу 5 мотивів: професійне та особистісне становлення, суспільні мотиви, прагнення самовиховання та утилітарні мотиви. Респондент має розвинуту внутрішню мотивацію.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №2
ЗА МЕТОДИКОЮ ДІАГНОСТИКИ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ М. АЛЕКСЕЄВОЇ

Респондент: Віка (17 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - -	9 - ++	17 - 0
2 - +	10 - -	18 - --
3 - ++	11 - ++	19 - --
4 - -	12 - ++	20 - +
5 - ++	13 - -	21 - ++
6 - --	14 - ++	22 - --
7 - ++	15 - --	23 - -
8 - -	16 - 0	24 - +

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано максимальний бал – 15 за шкалою мотивів професійного становлення. 12 балів отримано за шкалою мотивів особистісного становлення, 11 балів – за шкалою пізнавальних мотивів

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується мотивацією до професійного становлення. Для респондента важливим є майбутнє здобуття професії, особистісне становлення та розширення пізнавальної сфери. Суб'єкт має структурно спрямовану внутрішню мотивацію до навчання, якому вона приділяє роль важливого елемента системи власного розвитку.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №3
ЗА МЕТОДИКОЮ ДІАГНОСТИКИ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ М. АЛЕКСЕЄВОЇ

Респондент: Олена (18 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - 0	9 - -	17 - ++
2 - 0	10 - +	18 - +
3 - --	11 - --	19 - -
4 - --	12 - --	20 - -
5 - -	13 - -	21 - +
6 - 0	14 - ++	22 - -
7 - --	15 - 0	23 - -
8 - +	16 - --	24 - -

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано максимальний бал – 10 за шкалою утилітарні мотив. По 8 балів отримано за трьома шкалами: мотиви особистісного становлення, комунікативні мотиви, мотиви до самовиховання.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується утилітарними мотивами. Опитана прагне навчатися, щоб у майбутньому зайняти керівну посаду. Для респондента важливим є особистісне становлення, самовиховання та комунікативні можливості навчання. Внутрішня мотивація опитаної має низький рівень сформованості.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №4
ЗА МЕТОДИКОЮ «ТЕСТ-ОПИТУВАЛЬНИК МОТИВАЦІЇ
ДОСЯГНЕННЯ» А. МЕГРАБЯНА

Респондент: Аліна (17 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - 1	9 - 3	17 - 0	25 - -1
2 - 0	10 - 1	18 - -1	26 - -2
3 - 0	11 - -3	19 - -3	27 - -3
4 - -3	12 - 0	20 - 2	28 - -3
5 - 0	13 - -2	21 - 1	29 - 1
6 - -2	14 - 0	22 - 2	30 - -3
7 - 3	15 - -1	23 - 3	
8 - 0	16 - 2	24 - -2	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано загальний бал – 126. Респондент входить до верхніх 27% вибірки, що характеризується мотивом прагнення до успіху

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується мотивом прагнення до успіху. Внутрішня мотивація до навчання опитаної має високий рівень сформованості за рахунок прагнення до оволодіння знаннями, які у майбутньому стануть основою успішності у професії та життя. Опитана має чітке розуміння важливості навчання задля власного розвитку.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №5
ЗА МЕТОДИКОЮ «ТЕСТ-ОПИТУВАЛЬНИК МОТИВАЦІЇ
ДОСЯГНЕННЯ» А. МЕГРАБЯНА

Респондент: Віка (17 років)

Експериментатор: Лебедь Максим Володимирович

Самопочуття: задовільне.

Відповіді респондента:

1 - 0	9 - 0	17 - 3	25 - 0
2 - 0	10 - 2	18 - -3	26 - 1
3 - 1	11 - -1	19 - 2	27 - 2
4 - -3	12 - -3	20 - -3	28 - 1
5 - -1	13 - 1	21 - 3	29 - 2
6 - -1	14 - 1	22 - -2	30 - 0
7 - -3	15 - 1	23 - 2	
8 - -2	16 - 1	24 - -1	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано загальний бал – 134. Респондент входить до верхніх 27% вибірки, що характеризується мотивом прагнення до успіху. Отримані бали респонденту є найвищими із усіх опитаних обраної вибірки, що свідчить про високий рівень прояву даного мотиву.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується мотивом прагнення до успіху. Цей мотив у опитуваної чітко визначений та сформований на високому рівні. Опитана прагне до оволодіння знаннями, які у майбутньому стануть основою успішності у професії та життя.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №6
ЗА МЕТОДИКОЮ «ТЕСТ-ОПИТУВАЛЬНИК МОТИВАЦІЇ
ДОСЯГНЕННЯ» А. МЕГРАБЯНА

Респондент: Олена (18 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - 2	9 - -2	17 - -1	25 - -1
2 - -1	10 - 0	18 - 3	26 - 2
3 - -1	11 - 3	19 - 3	27 - 0
4 - -3	12 - 2	20 - 2	28 - -1
5 - 1	13 - -2	21 - -3	29 - 1
6 - 2	14 - 0	22 - 2	30 - 0
7 - -3	15 - 0	23 - -1	
8 - 0	16 - -1	24 - 1	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано загальний бал – 104. Респондент входить до нижніх 27% вибірки, що характеризується мотивом уникнення невдач. Отримані бали респонденту є третім найменшим результатом із усіх опитаних обраної вибірки, що свідчить про високий рівень прояву даного мотиву.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується мотивом уникнення невдачі. Цей мотив у опитуваної полягає у стійкому прагненні робити все можливе, щоб не зазнати невдачі як у навчанні, так і в життєвих ситуаціях. Навчання опитана визнає як ключовий елемент зниження рівня помилок та їх недопущення.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №7
ЗА МЕТОДИКОЮ «ОПИТУВАЛЬНИК СПРЯМОВАНOSTI
УЧБОВОЇ МОТИВАЦІЇ» Т.Д. ДУБОВИЦЬКОЇ

Респондент: Аліна (17 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - ++	9 - -	17 - ++
2 - ++	10 - +	18 - +
3 - ++	11 - +	19 - -
4 - +	12 - --	20 - ++
5 - ++	13 - ++	
6 - ++	14 - +	
7 - +	15 - +	
8 - +	16 - -	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано загальний бал – 10. Мотивація респондента до опанування навчальних предметів має зовнішній характер. Рівень мотивації – середній.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується зовнішніми стимулами та не у повній мірі визнає пізнавальний характер процесу навчання. Навчання не приносить емоційного задоволення, для опитаної це засіб для досягнення цілей. Зміст навчальних предметів не є особистою цінністю

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №8
ЗА МЕТОДИКОЮ «ОПИТУВАЛЬНИК СПРЯМОВАНOSTI
УЧБОВОЇ МОТИВАЦІЇ» Т.Д. ДУБОВИЦЬКОЇ

Респондент: Віка (17 років)

Експериментатор: Лебедь Максим Володимирович

Самопочуття: задовільне.

Відповіді респондента:

1 - ++	9 - --	17 - --
2 - +	10 - -	18 - ++
3 - -	11 - ++	19 - ++
4 - --	12 - +	20 - ++
5 - --	13 - --	
6 - --	14 - ++	
7 - --	15 - --	
8 - --	16 - --	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано загальний бал – 14. Мотивація респондента до опанування навчальних предметів має внутрішній характер. Рівень мотивації – середній.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується внутрішніми стимулами і у повній мірі визнає пізнавальний характер процесу навчання. Навчання приносить емоційне задоволення. В умовах навчальної діяльності оволодіння змістом навчального предмета є для опитуваної мотивом і метою.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №9
ЗА МЕТОДИКОЮ «ОПИТУВАЛЬНИК СПРЯМОВАНOSTI
УЧБОВОЇ МОТИВАЦІЇ» Т.Д. ДУБОВИЦЬКОЇ

Респондент: Олена (18 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - +	9 - -	17 - ++
2 - --	10 - --	18 - +
3 - ++	11 - +	19 - -
4 - --	12 - -	20 - +
5 - -	13 - --	
6 - -	14 - ++	
7 - ++	15 - -	
8 - --	16 - -	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано загальний бал – 10. Мотивація респондента до опанування навчальних предметів має зовнішній характер. Рівень мотивації – середній.

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується зовнішніми стимулами і для неї пізнавальний характер навчальної діяльності не є важливим та усвідомленим. Навчання не приносить емоційного задоволення, для опитаної це засіб для досягнення поставлених нею цілей. Зміст навчальних предметів не є особистою цінністю.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №10
ЗА МЕТОДИКОЮ «ВИВЧЕННЯ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ» Б. ПАШНЄВ

Респондент: Аліна (17 років)

Експериментатор: Лебедь Максим Володимирович

Самопочуття: задовільне.

Відповіді респондента:

1 - Б	9 - В	17 - Г	25 - В
2 - В	10 - Д	18 - Д	26 - А
3 - Д	11 - Г	19 - Д	27 - А
4 - З	12 - Д	20 - Б	28 - Б
5 - Б	13 - Е	21 - Ж	
6 - Д	14 - А	22 - Г	
7 - Е	15 - Д	23 - А	
8 - А	16 - В	24 - Б	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано 7 балів за шкалою «мотив матеріального благополуччя». Це домінуючий мотив опитуваної. По 5 балів отримано за шкалами «мотив зовнішнього примусу, ухилення від покарання» та «соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності».

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується переважно мотивом до забезпечення власного матеріального благополуччя. Навчальну діяльність опитана сприймає як основу для забезпечення матеріального статку у майбутньому. Важливим мотивом також є уникнення отримання докорів батьків через погані результати та обов'язковий для опитуваної характер навчальної діяльності.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №11
ЗА МЕТОДИКОЮ «ВИВЧЕННЯ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ» Б. ПАШНЄВ

Респондент: Віка (17 років)**Експериментатор:** Лебедь Максим Володимирович**Самопочуття:** задовільне.**Відповіді респондента:**

1 - Б	9 - Б	17 - Г	25 - З
2 - В	10 - В	18 - Д	26 - З
3 - Д	11 - Е	19 - Д	27 - Ж
4 - Ж	12 - Д	20 - Е	28 - Б
5 - В	13 - Е	21 - В	
6 - Д	14 - Г	22 - Г	
7 - Ж	15 - Д	23 - Е	
8 - В	16 - Е	24 - Ж	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано 7 балів за шкалою «мотив матеріального благополуччя». Це домінуючий мотив опитуваної. По 5 балів отримано за шкалами «пізнавальний мотив» та «мотив отримання інформації».

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується переважно мотивом до забезпечення власного матеріального благополуччя. Навчальну діяльність опитана сприймає як основу для забезпечення матеріального статку у майбутньому. У той же час важливими мотивами є пізнавальний характер навчальної діяльності та мотив отримання нової інформації.

Продовження Додатку I

ПРОТОКОЛ ДОСЛІДЖЕННЯ №12
ЗА МЕТОДИКОЮ «ВИВЧЕННЯ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ» Б. ПАШНЄВ

Респондент: Олена (18 років)

Експериментатор: Лебедь Максим Володимирович

Самопочуття: задовільне.

Відповіді респондента:

1 - Б	9 - Б	17 - Ж	25 - В
2 - Г	10 - Д	18 - З	26 - З
3 - Е	11 - Е	19 - А	27 - Ж
4 - З	12 - Д	20 - Б	28 - З
5 - Б	13 - Е	21 - Ж	
6 - Г	14 - А	22 - Г	
7 - Е	15 - Б	23 - Е	
8 - А	16 - Е	24 - Б	

Обробка та інтерпретація отриманих даних:

Респондентом отримано 6 балів за шкалами «соціально орієнтований мотив обов'язку та відповідальності» та «мотив отримання інформації». Це домінуючі мотиви. 4 бали отримано за шкалою «мотив орієнтації на соціально залежну поведінку»

Висновки:

В ході тестування було виявлено, що в навчанні опитувана керується переважно розумінням власної відповідальності за освоєння навчальними дисциплінами. Опитана відповідально ставиться до отримання знань, вважаючи це важливим.